

EESSÕNA

Trükise loomise eesmärgiks on toetada karjäärinõustamisega tegelevaid praktikuid infotöös. Materjali struktureerimisel lähtuti eelkõige karjäärinõustaja infovajadustest.

Raamatust leiab nii teoreetilisi soovitusi kui kasulikke praktilisi näiteid, mis hõlbustavad valdkonna temaatilist infootsingut. Kasutajale ei pakuta karjääriinfot konkreetsete faktide ja andmetena, vaid tutvustatakse võimalusi, kuidas seda hankida ja oma töös kasutada.

Esimeses peatükis käsitletakse infootsingu teooriaid, tutvustatakse mitmeid otsingu skeeme ja liike ning informatsiooni relevantsuse hindamise põhimõtteid.

Teine peatükk annab ülevaate karjääriteabe temaatilisest liigutusest, otsisõnadest ja otsingut hõlbustavatest märksõnadest. Lisaks on koondatud tähestikulises järjekorras valdkonnaga otseselt seotud institutsioone kui karjääriteabe infoallikaid.

INFOTÖÖ JA KARJÄÄRITEAVE elektrooniline versioon on kättesaadav kutsevalikut ja karjääriplaneerimist toetaval kodulehel RAJALEIDJA (www.rajaleidja.ee). Kui teil on koostatud materjali kohta täiendus- või parandusettepanekuid, siis oleme ette tänulikud kui edastate need meile aadressil rajaleidja@rajaleidja.ee

SISUKORD

KASUTATUD TERMINID .....

SISSEJUHATUS .....

INFOOTSINGU TEOORIA .....

Infootsingu liigid .....

Kuidas alustada otsingut? .....

Infootsingu läbiviimine .....

Erinevad otsingustrateegiad .....

Leitud informatsiooni relevantsuse hindamine .....

Nippe infootsingu hõlbustamiseks .....

INFOALLIKAD .....

Teemad ja otsisõnad .....

Haridus .....

Elukutsed .....

Tööturg .....

Erialane info .....

Institutsioonid infoallikatena .....

LISAD .....

KASUTATUD TERMINID

- **Andmebaas** — rakendusvaldkondi toetav andmete kogum, mis on organiseeritud vastavalt mingile kontseptuaalsele struktuurile, mis kirjeldab nende andmete omadusi ja neile andmetele vastavate olemite vahelisi seoseid.
- **Annotatsioon** — kirjutise (hinnanguline) lühitutvustus.
- **Bibliokirje** — süsteemselt vormistatud andmestik trükise või dokumendi iseloomustamiseks, samastamiseks ja leidmiseks.
- **Boole'i operaatorid** — otsingu tulemuse täpsustamiseks kasutatavad ingliskeelsed sidesõnad AND, OR, NOT.
- **Dokument** — käesoleva trükise raames on dokumendina mõistetud kõiksugu algallikaid (teavikuid) ja mitte ainult juriidilisi dokumente.
- **Infokirjaoskaja** — isik, kes on võimeline ära tundma seda, millal informatsiooni vajatakse ja tal peab olema võime määratleda informatsiooni asukoht, hinnata ja kasutada vajaminevat informatsiooni.
- **Infootsing** — toimingud, meetodid ja protseduurid talletatud andmetest informatsiooni saamiseks etteantud teemal.
- **Infovajadus** — võtab kokku tegurid, mis panevad indiviidi või grupi toimima lisateabe otsimiseks. Isikut, kes vajab informatsiooni ja kes selle hankimiseks peab läbi viima infootsingu, nimetatakse **infovajajaks**.
- **Infoühiskond** — ühiskond, mida iseloomustab informatsiooni suur hulk enamike tavakodanike igapäevaelus, enamikel töökohtadel ning organisatsioonides ning võime vahendada, leida ning vahetada digitaalset informatsiooni kiirelt sõltumata füüsilisest asukohast, kus laialdaselt kasutatakse tehnoloogilisi abivahendeid nii eraelus, töökohustuste täitmiseks, kui sotsiaalses- ja hariduselus.

- **Internet** laiemas tähenduses on globaalne, omavahel liinide abil ühendatud arvutite võrk, milles info edastatakse suhtlemisprogrammide abil (süü kuuluvad meil, failitransport, uudisgrupid, meililistid jne).

Kitsamas tähenduses on internet *World Wide Web* e süsteem, mis baaseerub TCP/IP protokollil ja kasutab peamiselt HTML vormingut. *Hypertext Markup Language* võimaldab edastada üheselt tõlgendatavaid tähti erinevates vormingutes, samuti pilte, graafikuid, värve, heli jne. Igal interneti arvutil on *Internet Protocol* aadress numbrina (nt 193.40.25.2) või domeenina täheliselt (nt ph.eau.ee).

- **Online info** — info pideva ühenduse ja andmevahetusega; reaalaaja(s)-; sidus-; elektron-; siseinfo.
- **Raalkataloog** — elektrooniline kataloog.
- **Sidusinfootsing** — informatsiooni otsinguks kasutatakse arvutit, süü kuulub ka otsing CD-ROM andmebaasidest.

SISSEJUHATUS

Informatsiooni hankimine ja otsing on olulised tegevused inimühiskonnas. Tänu **infoühiskonna** jätkuvale levikule on nimetatud tegevus lausa vältimatu. **Teadmistepõhisesse ühiskonda** jõudnuna tuleb tõdeda, et tehnoloogia ei ole enam muutusi käsitav jõud, vaid vahend, mis pakub uusi võimalusi informatsiooni arengute suunamiseks. Kaasaegse ühiskonna liikmed peaksid olema võimelised infot hankima ja asjakohast informatsiooni tõhusalt kasutama, see on vältimatu toimetulekuks kiiresti muutuvast tehnoloogilises keskkonnas.

Informatsioon on viimaste aastakümnete jooksul omandanud drastiliselt olulisema tähenduse kui varasematel aegadel. Interneti ja veebi kiire areng 90ndatel aastatel on põhjalikult muutnud informatsiooni loomist, säilitamist ja otsingut. Seoses sellega on üha enam nn tavalise kirjaoskuse kõrval hakatud rääkima ka **infokirjaoskusest**. Kuigi eri autorid ei ole siiani jõudnud selle definitsiooni suhtes ühisele meelele, on levinuim ja kõige enam viidatud siiski Ameerika Raamatukoguseltsi (*American Library Association*) definitsioon: “Selleks, et olla **infokirjaoskaja**, peab isik olema võimeline ära tundma seda, millal informatsiooni vajatakse ja tal peab olema võime määratleda informatsiooni asukoht, hinnata ja kasutada vajaminevat informatsiooni.”

Vaatamata arvukatele erinevatele definitsioonidele on põhirõhk isiku võimel 1) **ära tunda infovajadus** ja 2) **määratleda informatsiooni tüüp**, mis on teatud situatsioonis abiks; 3) **leida** vastav informatsioon, 4) **organiseerida** see informatsioon ja 5) **kasutada** seda efektiivselt.

Infokirjaoskuse definitsioonist tulenevad mõisted, mis vajavad nõustamisprotsessi kaht aktiivset subjekti (nõustaja ja nõustatav) arvestades selgitust. Objekt (informatsioon) ja meetod (informatsiooni käitlemine) on vahendid nõustatavas teatud muudatuste esilekutsutamiseks, eesmärkide saavutamiseks nõustamise interaktiivses suhtes.

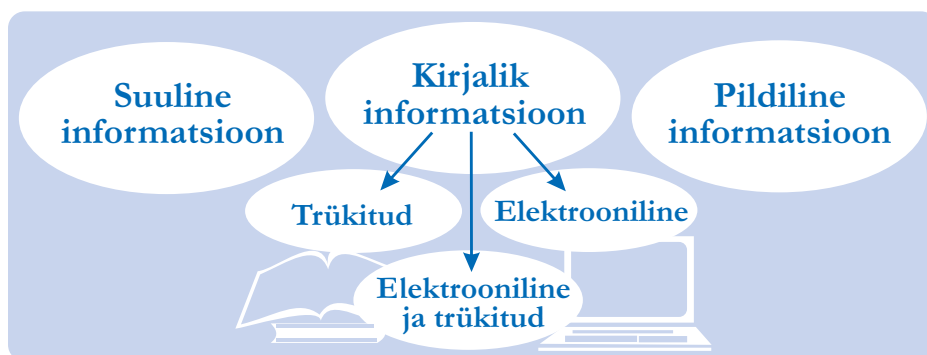
SISSEJUHATUS

Infokirjaoskuse rakendusele ja nõustatava abistamisele võib takistuseks saada vajalike andmebaaside lünklikkus, aegumine, elektroonilisel kujul info puudumine või see, et ühiskonnas üldse puuduvad/ei ole veel kujunenud vajalikud sotsiaalsed tingimused — näiteks reaalsed õppimisvõimalused, töökohad, rahastamisvõimalused jmt.

INFOOTSINGU TEOORIA

Informatsiooni võib vormi järgi jaotada kolmeks:

- kirjalik;
- suuline;
- pildiline.

Väga suur osa karjäärinõustamises vajalikust infost on kättesaadav just nimelt suuliselt. Samas on võimalik nimetatud infot hankida ka visuaalselt. Peamiselt elukutseid puudutavat infot saabki tänapäeval kas kedagi nn töövarjuna jälgides või siis mõne meediumi kaudu infot kogudes.

Info otsingul kõige laiemas mõistes ei ole olulist vahet, millisel kujul või millises vormis informatsioon avaldub. Peamine on info otsimise oskus, relevantse info eraldamine mitterelevantsest ning leitud informatsiooni kasutamise ning interpreteerimise oskus.

Informatsioon võib esineda väga erineval kujul — see võib olla

- struktureeritud **otsinguks** või **lehitsemiseks**,
- paikneda **kaootiliselt** jne. Elektroonilise informatsiooni otsing pole juba ammu ainult infospetsialisti tegevusvaldkonda kuuluv toiming, sellega tegelevad inimesed pidevalt oma igapäevaelus.

Informatsiooni hankimine ja otsing on seotud kõigi eluvaldkondadega. Info hankimine võib olla igapäevane tegevus nagu ajalehe lugemine, raadio kuulamine ja televiisori vaatamine, nõu küsimine mingi probleemi lahendamiseks või otsuse vastuvõtmiseks.

Karjääri planeerija võib pöörduda nõustaja poole päris oma tee algul või ka keerulisel eluperioodil väga mitme eduka karjääritee läbimise järel. Neil juhtudel on tema infovajadus ja teadlikkus oma infovajadusest väga erinevad.

Igal juhul on tal olemas küsimus(ed), millega ta pöördub nõustaja poole ja millest me saame alustada tema probleemi ning sellega kaasneva infovajaduse täpsustamist.

Karjääri planeerimisel vajalik info on mitmekesine nii vormilt kui ka sisult. See võib piirduda faktidega kindlate õppeasutuste kohta, vastuvõtueksamite aja või õppelaenu suuruse kohta. Samas võib see ulatuda ka põhjalike majandus-proгноoside vajaduseni, et määratleda nt loodava ettevõtte koht maailmaturul, või kindla erialaga seotud perspektiivid nii vallas, riigis kui ka rahvusvaheliselt. Info, mida otsime, võib olla üks telefoninumber, veerg statistilisest tabelist, seaduse tekst, tööpakkumiskuulutus ajalehes, teaduslik monograafia või artiklite kogumik. Kui teema on ulatuslik, võib meid huvitav info sisaldada kõiki neid vorme.

Infootsingu liigid

Infootsingu võib liigitada kolme ulatuslikku kategooriasse:

- teemaotsing;
- teadaoleva dokumendi otsing;
- faktiotsing.

Teemaotsingu puhul otsitakse vastaval teemal ilmunud dokumente (teavikuid, materjale). Teemaotsingu lõpetamine on väga küsitav, esmajoones seepärast, et kasutaja ei tea, kui palju dokumente selles valdkonnas otsingu tulemusel võib üldse leida, või kas kõik relevantsete dokumentid üldse leiti.

Kõige rohkem sooritatakse just teemaotsinguid ja nende läbiviimine nõuab suuremaid otsinguoskusi kui kaks järgnevat otsingu tüüpi — teadaoleva dokumendi otsing ja faktiotsing. Peamine erinevus

Soovitakse leida infot tööpuuduse kohta. Otsingu tulemusena kuvatud dokumentide alusel on võimalik saada üldine ülevaade probleemist — kas tööpuudus on probleemiks mõnes konkreetses maakonnas, mida näitab kõrge tööpuuduse määr jms.

puudutab siiski otsingu objekti sisulist külge — ühel juhul otsitakse dokumenti või andmeid dokumendist, teisel juhul fakte, mis sisalduvad dokumendis, kolmandal juhul dokumente või andmeid dokumentidest tea-

tud teemal. **Teemaotsingul tasub alati meeles pidada, et võimalikult paljude sünonüümide kasutamine aitab teemat käsitlevaid teavikuid paremini leida.** Sünonüümid võivad tekkida ka otsingu käigus, kui mõnes relevantses infoallikas leidub mitmeid sünonüüme, mida saab sel juhul edasisel otsingul kasutada.

Teadaoleva dokumendi (teaviku) otsingu puhul on otsingu objektiks andmed konkreetse dokumendi kohta, dokument ise või tema koopia. Iseloomulik näide on see, kui otsitakse näiteks täiendavaid detaile (**bibliokirje**, teatud andmed bibliokirjest, **annotatsioon**, referaat) konkreetse dokumendi kohta (ilmumisaastat, autorit või kirjastajat) raamatukogu raalkataloogist või bibliograafilisest andmebaasist. Reeglina on bibliograafilistes andmebaasides võimalik otsida üle

kõikide väljade või siis ainult teatud väljadest. Igas kirjes on tavaliselt otsitavad *pealkiri*, *kirjeldus* ja *märksõnad*.

Eesti Rahvusraamatukogu sidusandmebaasist on võimalik sellisel meetodil (<http://helios.nlib.ee/>) leida kerge vaevaga vajaminev teavik, kui on teada otsitava teaviku pealkiri, autor, ilmumisaasta vms. Juhul kui ükski konkreetne fakt ei ole teada, tasub kasutada kas vabasõna või märksõna otsingut.

Soovitakse leida viimase viie aasta jooksul Eestis ilmunud karjääri-
nõustamise teemalisi kirjutisi. Otsing Rahvusraamatukogu elektron-
kataloogis näeks välja järgmine.

Kuna sooviks ei ole saada konkreetse pealkirjaga raamatut, vaid ülevaadet teemavaldkonnas ilmunud kirjandusest, langevad otsi-
väljade hulgast ära autor ja pealkiri. Soovitav on alustada märksõna-
otsinguga ning trükkida vastavasse lahtrisse otsitav sõna (nt karjäär).
Seejärel on võimalik saadud tulemust piirata ning järjestada
vastavalt oma soovile. Et eesmärgiks oli leida viimase viie aasta
jooksul ilmunud karjäärinõustamise teemalisi kirjutisi, siis tuleb
valiku piira/järjesta alt määrata aastate vahemik, mis ajal ilmunud
teoste pealkirjad tulemuses kuvatakse. Soovi korral on võimalik
kitsendada otsingut konkreetse keele valikuga, teaviku laadi kind-
laksmääramisega, pealkirjas leiduvate sõnade määramisega ning tea-
viku asukoha määramisega. Kui selgub, et ilma piiranguteta tule-
muses on liialt palju mitterelevantseid vastuseid, siis tasubki kasu-
tusele võtta eespool nimetatud määrangud.

Rahvusraamatukogul on olemas ka teemavärv (teemavärv asub
aadressil <http://bluebox.nlib.ee/lingid/>). See on süstematiseeritud ja
märksõnastatud otsisüsteem, mille kaudu on võimalik leida huma-
nitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonna internetilehekülgi, andmebaase
(nüi tasuta kui tasuta), mitmesuguseid elektroonilisi tekste ning vabalt

kättesaadavaid elektroonilisi ajakirju. Samuti leiab sealt valiku raamatukogusid ja nende katalooge.

Nõustaja vajab informatsiooni õppelaenu kompenseerimise korra kohta riigieelarvelisse asutusse tööle asudes. Seadusandlust puudutava info puhul on oluline teostada otsing nii kehtivate kui menetluses olevate õigusaktide ja seaduseelnõude hulgas.

Faktiotsingu puhul on otsingu objektiks konkreetsed andmed, faktid, mis on pärit dokumentidest (seadmete tehnilised näitajad, materjalide ja seadmete omadused jne).

Nõustaja infovajaduseks on tööhõive statistilised näitajad viimase kvartali kohta. Vastavat infot tasub otsida nii statistikaameti trüki- kui elektroonilistest väljaannetest kui ka tööturuameti kodulehelt.

Nii teadaoleva dokumendi otsingu kui faktiotsingu puhul on sarnaseks jooneks see, et kui vajaminevad andmed on leitud, loetakse otsing lõpetatuks.

Otsingu täpsustamiseks lubavad pea kõik otsimootorid kasutada **Boole'i operaatoreid: AND, OR, NOT**. Mitmesõnalise otsingu puhul on vaikumisi operaatoriks **AND**. Operaatoreid hinnatakse vasakult paremale. Tehete järjekorra muutmiseks peab kasutama sulgusid. Otsingus saab kasutada ka metamärki *, kuid ainult sõna lõpus. * tähistab suvalist arvu tähti ning aitab vältida erinevatest käände- või pöördelõppudest ning mitmuse tunnusest tingitud segadust otsitulemuste kuvamisel. Lisaks saab otsida ka konkreetse fraasi järgi — selleks tuleb fraas ümbritseda jutumärkidega.

Kuidas alustada otsingut?

Infovajaduseks nimetatakse nähtust algatab infootsingu protsessi, mis viib saadud informatsiooni kasutamiseni.

Infovajadus võtab kokku tegurid, mis panevad indiviidi või grupi toimima lisateabe otsimiseks. Isikut, kes vajab informatsiooni ja kes selle hankimiseks peab läbi viima infootsingu, nimetatakse **infovajajaks**. Selleks võib olla nii informatsiooni **lõpptarbija** (klient) kui **infovahendaja** (nõustaja). Nõustamisprotsessis on info vajajateks nii nõustaja kui nõustatav.

Infovahendajaks on antud kontekstis tavaliselt karjäärinõustaja või infospetsialist, kes interpreteerib informatsiooni vajava isiku infopäringu ja tõlgib selle infootsisüsteemi poolt kasutatavasse infootsikeelde. Infotöötaja ülesandeks on aidata infovajajal komplekselt mõista probleemi ning leida infootsingu radu (allikaid, kanaleid), mille abil infolünk ületada.

Infovajaduse täpne määratlemine on äärmiselt vajalik. Kui info vajajaks ei ole infootsija (klient) ise, vaid infovahendaja (nõustaja), peab ta viima läbi nn **otsingueelse intervjuu** e **päringuintervjuu**. See kujutab endast täpsustavate küsimuste esitamist infovajajale, et selgitada kliendi täpset infovajadust, või kliendi infovajaduse ja motiivi tekitamist nõustamise käigus.

Intervjuu on karjääri- ja kutsenõustaja töös oluline meetod. Seda on vaja nõustatava tundmaõppimiseks ja info hankimiseks tema isiksuse kohta. Selleks, et intervjuu käigus määratleda ka nõustatava infovajadus, on vaja intervjuu eesmärki laiendada. Samuti on võimalik, et nõustaja ja infotöötaja viivad läbi erinevad, kuid teineteisega seotud ning teineteist täiendavad intervjuud kliendiga. Ideaalis toimuks kogu protsess paralleelselt töötades — igal karjäärinõustajal on abiks ka infotöötaja/konsultant, kes varustab teda infoga.

Kliendi pöördumine võib sisaldada üht või mitut olulist mõistet, terminit, märksõna. Sõnum võib olla selline, mida saame kohe kasutada infootsingu protsessi käivitamiseks, st infoallikate täpsustamiseks ning nende poole pöördumiseks. Samas aga võib sõnum olla igapäevakeeles, isegi slängis. Sellisel juhul on see vaja tõlkida infootsinguks sobilikku keelde: leida paralleeltähendusi, sünonüüme, vastavusi mõistetega rahvusvahelistest klassifikaatoritest, kasutada ametkondlikku ehk bürokraatiasõnavara (kantseliiti).

Kliendil on huvi tegeleda hobustega. Esmase intervjuu jooksul selgub, et kliendi huvide spekter on üsna lai, ta ei tea veel täpselt, kas ta soovib ja saab seda tegevust siduda hobi või tööga. Seega on vaja talle anda infot nii erialaste õppimisvõimaluste (loomaarstiks või velskriks), töötamisvõimaluste (turismitalus, hobusekasvatuses) kui ka huvitegevuse kohta (ratsutamine). Infootsingu meetodina tuleks siinkohal kasutada esmalt teemaotsingut, et valgustada klienti tema võimalustest ning seejärel otsingut kitsendades jõuda lahenduseni.

Infootsingu alustamiseks on vajalik nelja eelduse olemasolu.

- **Identifitseeri oma klient/kliendid, milline on tema infovajadus** — kes on infovajajad, milline on tema valmisoleku aste nõustamisprotsessis osalemiseks.
- **Seejärel tuvasta tema vajadused** — milliseid küsimusi esitatakse sinu kogemuste põhjal kõige sagedamini? Lisaks määratle veel info, mida nõustatavatel sinu enda hinnangul veel vaja läheks, kuid mida nad ei küsi. Kõige lihtsam on ülevaate saamiseks moodustada vastavad teemadeplokid.
- **Siis määratle oma võimalikud ressursid** — milliseid infoallikaid sa praegu kasutad (millised infoallikad on sinu kasutuses) — milliseid raamatuid, artikleid, raadio- ja telesaateid, internetilehekülgi? Kas sinu

arvates on lünki sinupoelses info pakkumises? Kas neid lünki on võimalik kuidagi täita?

- **Loo side teise ja kolmanda punkti vahel.** Tuleb mõelda, kuidas luua ühenduslüli nõustatavate ja neile vajalike inforessursside vahel, jättes kõrvale antud hetkel ebaolulise informatsiooni. Nõustamine on edukas, kui klient on aktiivne osaline protsessis; nõustaja oskustest sõltub kliendi ressursside — motivatsiooni ja seniste teadmiste — sidumine konkreetse nõustamisprotsessiga.

Nendele küsimustele saab vastuseid anda vaid karjäärinõustaja koos oma kliendiga.

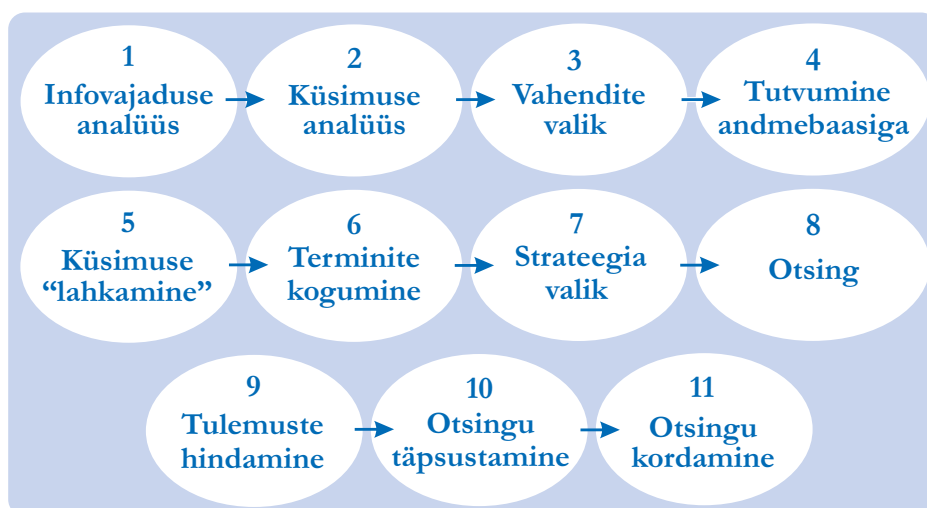
Infootsingu läbiviimine

Infootsingu läbiviimiseks on vaja sooritada terve rida samme, mida kutsutakse **otsinguprotsessiks**. See sisaldab endas hulga alamprotsesse, mis on omavahel seotud: probleemi äratundmine, probleemi defineerimine, otsingusüsteemi valik, päringu kontseptualiseerimine, päringu formuleerimine, infootsingu sooritamine, tulemuste hindamine ja mõne või kõigi alamprotsesside kordamine, kui see vajalikuks osutub.

Hea on enda jaoks klientide infovajadus kirjalikult kaardistada. Järgnevalt on kirjeldatud ideaalne infootsingu protsess, lähtudes info-teaduslikust vaatepunktist. Sama loogikat on võimalik üle kanda ja kasutada ka nõustamisprotsessis. Neid põhimõtteid järgides saab infootsingu sooritaja ka endale vajalikku infot leida.

Reaalses elus on nii mõnedki etapid omavahel tihedalt seotud või toimuvad lausa paralleelselt, kuid ideaalpilt näeks välja selline.

Lühidalt on etapid, mida iga infootsija peab läbima, järgmised:

1. Esmalt tuleb **analüüsida (kliendi) infovajadust**. Sellise tegevuse eesmärgiks on **küsimuse** (otsinguülesande) **formuleerimine** või **probleemi sõnastamine tavakeeles**. Kliendi ootuste ja vajaduste määratlemine on nõustamise esmane eeldus ja toimub **dialoogis** kliendiga, selle tulemuseks on kliendi infovajaduse esmane kaardistamine.

Infootsingu jaoks on vaja sissejuhatavas intervjuus täpselt määratleda, millist informatsiooni vajatakse. Näiteks, kas informatsioon on seotud teatud keelega (vajatakse informatsiooni ainult mõnes konkreetset keeles), teatud dokumendi tüübi (kas info peab olema pärit teatmeteosest, monograafiast, kas tegu peab olema mõne õigusaktiga vms) või andmebaasidega jne. Kas informatsioon peab olema uus või ollakse huvitatud ka vanematest dokumentidest? Kas ollakse huvitatud konkreetset ajaperioodil ilmunud dokumentidest? Kas tuntakse huvi konkreetset regiooni või riigi kohta ilmunud materjalide vastu? Kasutaja võib olla huvitatud teadusinformatsioonist, äritegevuseks vajalikust informatsioonist või hoopis populaarsetest ülevaadetest.

Kasutaja võib soovida võimalikult ammendavat informatsiooni või üksikuid väga konkreetseid detaile.

2. Seejärel tuleb **formuleerida kliendi probleem(id)**, mis vajadusel tähendab ka täpsemat ümbersõnastamist. Selle tegevuse eesmärgiks on määratleda laiem teemadering.

3. Sellele järgneb **infovahenduse vormide/vahendite** ning soovitud **infootsingu strateegia valik** (kiirotsing, ploki ehitamise strateegia, pärlotsing, edukaima fasseti (mõiste) strateegia, lehitsemise strateegia, vt täpsemalt ptk Erinevad infootsingustrateegiad), mille abil oma küsimusele vastust leida soovitakse.

Näiteks raamatukogu **raalkataloogis** võib otsida nii **kohalikust** raamatukogust kui interneti vahendusel; bibliograafiline andmebaas võib olla kättesaadav nii CD-ROMil kui ka **sidusinfotarnija sidus-teenuste** kaudu internetis. Tänapäeval on hulgaliselt juhendmaterjale ja loetelusid nii trükitult kui elektrooniliselt sidusandmebaasidest, CD-ROM andmebaasidest ja interneti ressurssidest. **Allika valik on siiski seotud ka tehnoloogilise platvormi valikuga, kuigi paljudel juhtudel on infoallikad kättesaadavad rohkem kui ühe platvormi vahendusel.**

4. Kui infootsingul kasutatav allikas (andmebaas) või otsingusüsteem on otsingu sooritajale võõrad/tundmatud, on soovitav **tutvuda juhistega**. Kuigi tänapäeval on enamik otsimootoreid ja teemakatalooge sarnase ülesehitusega ning lubavad otsingut sooritada sarnaste tunnuste alusel, on siiski kasulik tutvuda konkreetselt kasutatava süsteemi võimalike eripäradega. Lisaks tasub alati proovida ka nn edasijõudnute otsingu ehk *advanced search*'i võimalust.

5. Seejärel tuleb **lahutada küsimus algosadeks**. Otsingu formuleerimine on kõige raskem etapp informatsiooni hankimisel ja otsingul, sest see nõuab väga paljude otsuste langetamist. Esimene otsustus

oli juba punktis 3 mainitud infootsinguks vajalike allikate valik. Selleks võib olla raamatukogu kataloog (füüsiline või virtuaalne), teatud andmebaas, terve hulk andmebaase teatud valdkonnast, kodulehekülg või kogu veeb.

6. Järgmiseks kogu kokku kõik **sünonüümid** ning **seotud terminid** vastava teema kohta. Sellel etapil tuleb väljendada infovajadust ühe või mitme sõnaga. Osa infoallikatest on indekseeritud ja indekseerimisel kasutatakse **loomulikku keelt**. Sellisel juhul tuleb pidada silmas kõiki võimalikke termineid, mida need indeksid võivad sisaldada, sest vastasel korral ei pruugi soovitud dokumentide leidmine õnnestuda. Inimeste poolt indekseeritud otsivahenditele on iseloomulik inimkontroll, organisatsioonipõhisus ja info selektiivsus, neid koostatakse hinnangute ja soovitude alusel ning infokogum nendes süsteemides on oluliselt vähemahukam. Seetõttu sobivad taolised allikad üldise informatsiooni otsimiseks või ainevaldkonnaga tutvumiseks.

Teised infoallikad on indekseeritud kontrollsõnastikke kasutades, mis on võetud tesaurusest, ning sellisel juhul on vajalik leida täpne termin kontrollsõnastikust, mida on kasutatud mõiste väljendamiseks. Tesauruse üks rolle on kõrvaldada sünonüümide või grammatiliste variantidega seotud probleemid — tesaurus valib ainult ühe termini iga mõiste jaoks. **Indekseeritud infoallikatest** otsimisel on oluline roll ka Boole'i operaatorite (AND, OR, NOT) ning metamärkide (“ “; *) kasutamisel. Näiteks masina poolt genereeritud indeksitega otsivahendid kasutavad dokumentide indekseerimisel ainult arvuteid, selekteerimis- ja indekseerimisprotsessi osas puudub otsene inimkontroll. Seepärast on sobiv kasutada täpsustatud päringuid. Otsitulemuse muudavad ebatäpseks sõnade mitmetähenduslikkus, päringu ebaselge rõhuasetus, programmi poolt indekseeritus, kvaliteedikontrolli puudumine.

7. Selles etapis tuleb otsustada, millist **strateegiat** infootsingul kasutada. Otsingu strateegia peab olema formuleeritud nii, et see tooks välja need dokumendid, mis sisaldavad otsitermineid, ja jätaks kõrvale kõik teised dokumendid. Paljud süsteemid kasutavad Boole'i loogika operaatoreid, lubavad otsingut piirata teatud kirje väljadega, karpida sõnu, kasutada proksimaaloperaatoreid jne. Kõik eelnev tuleb kaasata otsingustrateegiasse. Seega võib öelda, et otsingustrateegia on terviklik lähenemine otsingule ja lähenemisviis otsingu sooritamiseks. Ühel otsingul **võib olla üks strateegia**, kuid **võib kasutada ka mitmeid strateegiad**.

8. Seejärel **soorita otsing**.

9. **Hinda** oma **tulemusi** ning kui vajalik, muuda otsingustrateegiat (vt ptk Erinavad otsingustrateegiad).

10. Seejärel **korda** eelpool toodule tuginedes **täpsustatud otsingut**,

11. **varieerides** sealjuures **erinevaid etappe** vastavalt vajadustele.

Klient on koduperenaine, kes kardab pikaajalise kodusolemise tõttu kaotada erialast kvalifikatsiooni. Sellistel juhtudel on klienti vaja informeerida kutsekvalifikatsiooni tasemete kohta üldiselt, seejärel võrrelda kliendi kutsekvalifikatsiooni taset õpitud erialal hetkel kehtivate vastavate nõudmistega. Juhul kui selgub kvalifikatsiooni uuendamise või tõstmise vajadus, on oluline pakkuda kliendile infot vastavate õppimisvõimaluste kohta. Samas tuleks juhtida tema tähelepanu sellele, kas tal on soovi korral võimalik oma kvalifikatsiooni säilitamiseks töötada näiteks osaaajaga.

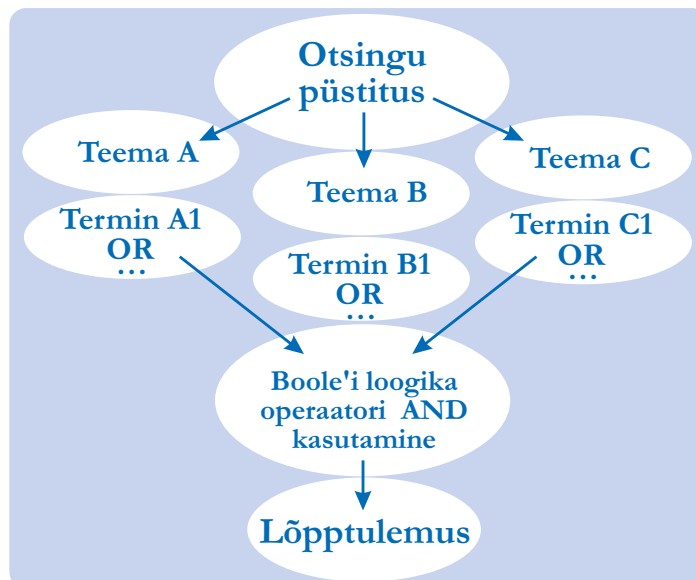
Erinevad otsingustrateegiad

Võib eristada järgmisi otsingu strateegiaid.

- **Kiirotsing** on ühekordne sõnaotsing, leidmaks mõningaid relevantseid dokumente.

Kliendi sooviks on teada saada õppetoetuse seadusega seonduv. Sellisel juhul on tegu kiirtsinguga.

- **Ploki ehitamise strateegia** ehk analüütiline strateegia on kõige sagedamini kasutatav sidusotsingu puhul, kus tuvastatakse suurimad otsingus vajalikud fassetid ehk mõistete või teemade grupid ning kombineeritakse neid Boole'i loogikaga, kuni jõutakse soovitud tulemini.

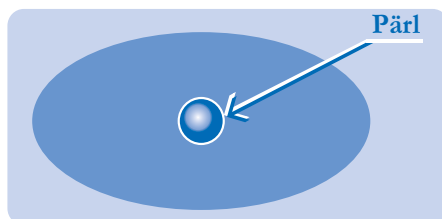
Eesmärgiks on leida informatsiooni tunnustatud Kanada professori V. R. Peavy poolt kasutatud nõustamismeetodite kohta. Trükkides kõige enam tuntud otsimootorisse Google sisse Vance Peavy, õnnestus tulemuseks saada 2900 vastet. Selline hulk sisaldab ilmselgelt liiga palju mitterelevantseid tulemusi. Seepärast pole mõtet hakata neid ükshaaval analüüsima. Piirates otsingut täpse fraasi otsinguga ehk lisades jutumärgid “vance peavy” ümber, kahanes vastuste arv 301-le. Nüüd on mõttekas analüüsida veidi saadud tulemusi, noppides sealt välja vastavaid nõustamismeetodite nimetusi (*sociodynamic, constructivist, wisdom-based*) ning seejärel kasutada Boole'i loogikaoperaatorit AND saamaks võimalikult relevantseid vasteid.

Juhul, kui klient ei oska/ei soovi oma kutseeelistusi nimetada või on tema motivatsioon koostööks nõustajaga nõrk, on tegemist situatsiooniga, kus tuleb suurest hulgast määratlemata alginfost leida täpsemalt määratletud infoühikud (võimalikud kutsesoovid). Sel juhul on nõustaja (esialgu) kliendis huvi äratamiseks infopakkuja rollis. See tähendaks info pakkumise käigus kliendi huvide “kompamist” ja tema kutsesoovide/võimaluste täpsustamist.

Olukord, kus valiku peab tegema suurest vähediferentseeritud võimaluste hulgast, võib tekkida ka juhul, kui kliendi huvid on mitmekesised, intensiivsed ja võimed (ka õppeedukus) kõrged — klient tahaks korraga tegelda mitme asjaga (“kõik on huvitav!"). Seepärast on õppimiseks ühe eriala eelistamine teisele talle küllalt raske — ta peab suurest hulgast võrdselt huvitavatest võimalustest/ahvatlustest piirduma esialgu ühega.

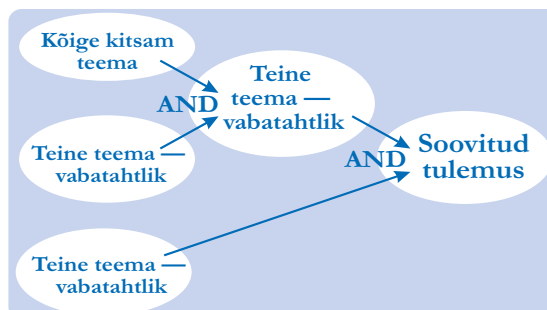
Kirjeldatud juhtudel sobib infootsinguks kasutada ka lehitsemise strateegiat.

- **Pärlotsingul** alustatakse esmalt parima/täpseima termini, nn pärl järgi otsimist ning seejärel laiendatakse otsingut vastavalt saadud tulemustele.

Kliendil on olnud lapsepõlvest alates suur soov arstiks saada (tuum-soov kui “pärl”). Oma kutsehuvi teostamiseks keskkooli lõpu-klassides infot kogudes selgus rida tema jaoks raskendavaid asjaolusid arstikutse omandamisel (kõrge konkurss, mõned eriti rasked ained jm) Seepärast hindab klient ka ise oma võimalust TÜ-sse sisse saada suhteliselt nõrgaks, ka õpetatavates ainetes (nt keemia) ei ole ta tugev. Nõustamise ja infootsingu edasine strateegia on kliendi põhisoo vile võimalikult lähedase alternatiivi leidmine ja selle teostamistee täpsustamine. Reaalseid asjaolusid arvestades laiendas klient oluliselt oma erialaotsinguid teiste humanitaarset kõrgharidust andvate erialadega, mis võimaldaks tal hiljem ka altruistlikku eneseteostust, ja leidis ühe lahendina looduskaitse.

- **Edukaima fasseti (mõiste) strateegia** on täpseima termini alusel alustatud otsingu tulemuste kõrvutamise erinevate omaduste alusel saadud otsitulemustega, mille tulemusel sõelutakse välja relevantseim tulem. Taoliselt ei sooritata mitte ainult internetipõhist otsingut, vaid kogutakse ka palju suulist infot jms.

Abiturient on olnud edukas ja saanud sisse kolme kooli — kahte ülikooli ja tehnilisse rakenduskõrgkooli. Intervjuust selgub, et kõik kolm võimalust on peaaegu võrdselt ahvatlevad. Klient soovib otsuse langetamiseks saada täientavat infot kõigi kolme võimaluse suhtes, sh ka arengu- ja teenistusvõimalused peale õpingute lõppu. Ta peab tegema otsuse, arvestades erinevaid tingimusi/võimalusi ja oma soove. Kolmest potentsiaalsest võimalusest peab ta valima antud juhul ühe, mis vastab enim tema vajadustele, võrreldes seejuures erinevate koolide poolt pakutavaid tingimusi.

- **Lehitsemise strateegiat** kasutatakse võimalikult laia teemaotsingu puhul, tavaliselt on siin eesmärgiks ülevaate saamine teatud teemast.

Klient ei ole oma soovides-huvides eriti kindel, ka ei ole motivatsioon eriti tugev. Tahe õpinguid jätkata võib tekkida nõustamise käigus, kui klient on suudetud protsessi kaasata ja ta aktiivseks muutub. Analoogiline situatsioon võib tekkida ka näiteks juhul, kui inimene soovib töökohta vahetada või teha firmasisest karjääri, kuid ei tea, mida selleks oleks vaja — kas midagi juurde õppida, ümber õppida, kus ja kuidas end täiendada jne. Sel juhul on vajalik kliendi olemasolevate ressursside täpsem kaardistamine ning arenguvõimaluste alternatiivide leidmiseks võib lehitsemise strateegia olla sobiv (nt täiendõppe võimaluste otsimine).

Oluline samm infootsingu protsessis on infosüsteemi **sisenemine ja valitud strateegia ning taktika rakendamine**. Oluline on teha **prooviotsing** ja hinnata esialgseid dokumente, et saada ettekujutus sellest, kas valitud strateegia on õige. Relevantsete dokumentide korral jätkata valitud strateegiaga.

Arvestades nõustamiseks vajaliku info elektroonilise korrastatuse ja eksponeerituse hetkeseisu ei ole infoteaduslike strateegiate üksühene tehniline ülekanne nõustamisse käesoleval ajal ilmselt 100% võimalik. Aga kindlasti aitab infokirjaoskus (sh infootsingu strateegiate tundmine) kaasa nõustaja kompetentsuse, st analüüsioskuse arengule.

Leitud informatsiooni relevantsuse hindamine

Relevantsus on kriteerium, mille järgi hinnata infootsingu efektiivsust. See seob infootsingu ja kasutajad kui relevantsuse hindajad. Relevantsete on need dokumendid, mis vastavad infopäringule.

Põhiline viga, mida inimesed oma infootsingul teevad, on see, et nad eeldavad, et raamatukogus leiduv info on saajaprotsendiliselt usaldusväärne. Paraku, vaatamata raamatukoguhoidjate püüdlustele hoida kõrget kvaliteeditaset, ei saa keegi garanteerida, et kõik raamatud, ajakirjad ning muud materjalid oleksid ühtlase tasemega. Seepärast on äärmiselt oluline vaadata infoallikaid kriitiliselt. Peamised faktorid, millele tasuks info adekvaatsuse hindamisel tähelepanu pöörata, on järgmised.

- **Kuupäev** — kui sa otsid täpseid fakte millegi kohta, tee kindlaks, et ka allikas, mida sa kasutad, on uusim võimalikest. Näiteks, kui sul on vaja Hiina rahvaarvu teada saada, siis ei tasu usaldada 1983. aastal välja antud raamatut. Samas ei tasu arvata, et vanad väljaanded tingimata kasutud oleksid — neil on lihtsalt teistsugune sihtotstarve.

- **Allika originaalsus** — mõningates uuringutes nimetatakse neid ka alg- ehk primaarallikateks. Need on allikad, mis sisaldavad originaalinformatsiooni teatud teemal — uuringud, autobiograafiad jne. Teised allikad on need, mis põhinevad algallikatel. Näiteks on Lennart Meri presidendiks olemise aega käsitlev raamat primaarallikas ning 20. sajandi Eesti ajaloo ühe osana Lennart Meri presidendi aega käsitlev raamat sekundaar- ehk teisene allikas.
- **Allika subjektiivsus** — kas allikas on usaldusväärne? Autori vaatenurgad annavad alati teatava varjundi kajastatavatele faktidele. Seepärast on oluline, et teadvustad endale autori subjektiivsust ega aktsepteerid ilma mõtlemata tema poolt välja toodud seisukohti. Teisest küljest ei tasu autori poolt välja toodud seisukohtadesse halvustavalt suhtuda lihtsalt selle pärast, et need ei kattu sinu isiklike arvamustega.
- **Formaat** — internet on viimaste aastate jooksul väga palju kasvanud. Paljud infoallikad, mis varem ei olnud üldse kättesaadavad, on seda nüüd üle interneti. Kuid paraku arvavad mõned inimesed, et kõik, mis internetis leidub, on väärtuslik ning tõene. Mitmetel põhjustel on aga internetis palju materjali, mida võib kutsuda lihtsat rämpsuks. Iga otsing võib tulemusena tuua nii mõttetuid materjale kui ka väga olulist informatsiooni sisaldavaid allikaid.

Kui trükiväljaannete usaldusväarsuse hindamine on suhteliselt lihtne, siis elektroonilises maailmas see paraku nii ei ole. Internet on kõigile avatud — sinna saab igaüks tekitada endale kodulehe, seal saab igaüks avaldada informatsiooni, mis aga meeles mölgub. Sellisel juhul on sinu töö infootsijana hinnata leitud dokumentide relevantsust.

Info esmane ehk eelhindamine toimub tegelikult juba enne otsingu sooritamist. Kõigepealt tuleb jõuda selgusele, millist infot vajatakse — kas fakte, ülevaateid, statistikat, uusi ideid vms. Määrates kindlaks lõpp-tulemina kuvatava info liigi, on sul juba palju lihtsam orien-

teeruda esmase otsingu tulemusena saadud info hulgas. Võta endale mõni hetk mõtlemisaega, selgitamaks enda jaoks, milline allikas võiks olla antud informatsiooni vahendamiseks kõige usaldusväärsem. Püüa oma infoallika kohta võimalikult palju välja selgitada — kes on autor, kas autor on ka tunnustatud vastava valdkonna spetsialist, kas kuskil on viide autori hetke ametipostile, internetilehekülgede puhul tasub lisaks uurida lehekülje loomise kuupäeva või versiooni, autori kontaktaadressi vm. On välja töötatud mitmeid erinevaid relevantsuse hindamise meetodeid ning vahendeid. Tavakasutajale on ehk kõige käepärasemad nn CARS või CAFÉ hindamisvahendid.

CARS on lühend ingliskeelsetest sõnadest *Credibility* (usaldatavus), *Accuracy* (korrektsus), *Reasonableness* (erapooletus), *Support* (toetus). Lühidalt lahti seletatuna kujutab see endast infoallika hindamist nelja kriteeriumi järgi.

- **Usaldatavus** — usaldusväärne allikas, autori soovituskiri, tunnustused kvaliteedi kontrollist, tuntud või respektieritud haldaja, organisatsiooniline tugi. Eesmärgiks on leida autoriteetne allikas; allikas, mis pakub konkreetseid tõendeid selle usaldatavuse kohta.
- **Korrektus** — ajakohane, faktiline, detailne, täpne, piisavalt laiahaardeline. Eesmärgiks on saada allikas, mis on korrektne, arvestades käesolevat aega; allikas, mis annab tõest informatsiooni.
- **Erapooletus** — õiglane, tasakaalustatud, objektiivne, põhjendatud, ei sisalda huvide konflikti, vildaka info puudumine. Eesmärgiks on saada allikas, mis käsitleb teemat mõistlikult ja arukalt, pöörates tähelepanu tõestele faktidele.
- **Tugiinfo** — infoallikas kasutatud viited, lisatud kontaktinformatsioon (võimalus kontakteeruda autori ja teiste allikatega), info õigsuse ametlikud kinnitused väljaandjate poolt, nõuete esitamise võimalus autorile, dokumentatsiooniga varustus. Eesmärgiks on, et infoallikas pakuks veenvaid tõendeid nt esitatud kaebuste/nõuete kohta ning allikat on viidatud ka teiste autorite poolt jne.

CAFÉ tuleb ingliskeelsetest sõnadest *Challenge* (provotseeri), *Adapt* (adapteeri), *File* (registreeri), *Evaluate* (hinda).

- **Provotseeri** — esita informatsioonile väljakutse ja nõua seletusi — esita enda peas informatsioonile küsimusi, näiteks “Kes nii ütleb?”, “Miks ta nii ütleb?”, “Miks see info on loodud?”, “Miks ma peaksin seda uskuma?”, “Miks ma peaksin seda allikat usaldama?”, “Miks ma arvan, et see on tõsi?”, “Kas see on kogu tõde?”, “Kas argumendid on arvestatavad?”, “Kes seda toetab?”
- **Adapteeri** — sobita oma skeptilisus ja nõuded kvaliteedile vastavalt info olulisusele. Sul on täielik õigus (lausa soovitus) olla pisut skeptiline leitud info suhtes, eriti kui see on vastuolus laialt levinud arusaamadega. Uus info võib olla küll tõene, kuid selleks on sul vaja arvestatavat hulka tõendusmaterjali.
- **Registreeri** — selle asemel, et kohe uskuda ning salvestada uut leitud informatsiooni, on seda targem lihtsalt registreerida, et ennetada esmast info salvestamist. Ära jõua otsusele liiga kiiresti — lihtne on uskuda, kui keegi väidab midagi, kuid targem oleks oodata, kuni selgub ka toetavat/kinnitavat informatsiooni konkreetse fakti kohta.
- **Hinda** — hinda ja hinda saadud informatsiooni uuesti pidevalt. Uus info või muutuvad seisukohad mõjutavad ka seni kehtinud arvamusi. Samas tasub meeles pidada, et informatsiooni kohta kehtib tihtilugu ütlus “muutus on ainus konstant”.

Nimetatud meetodeid tasub rakendada nii isiklikuks tarbeks informatsiooni otsides kui ka klientide infopäringutele vastates.

Nippe infootsingu hõlbustamiseks

Hõlbustamiseks infootsingut, on järgnevalt kirjeldatud infootsivahendite ja andmebaaside olemust ning ära toodud ka mõningad levinumad ning paremad otsimootorid koos soovitustega edukaks infootsinguks.

Infootsivahendite koostamispõhimõtetest lähtuv liigitus

Masina poolt genereeritud indeksitega otsivahendid

- Kasutavad dokumentide indekseerimisel ainult arvuteid, selekteerimis- ja indekseerimisprotsessi osas puudub otsene inimkontroll.
- Indekseerimine toimub järgnevalt: leitakse kodulehekülg, indekseeritakse selle sisu ning seejärel, kasutades sellel olevaid linke, liigutakse edasi järgmistele lehtedele ja salvestatakse sealne info.
- Sobiv kasutada täpsustatud päringuid.
- Otsitulemuse muudavad ebatäpseks sõnade mitmetähenduslikkus, päringu ebaselge rõhuasetus, programmi poolt indekseeritus, kvaliteedikontrolli puudumine.

Inimese poolt genereeritud indeksitega otsivahendid

- Iseloomulik inimkontroll, organisatsioonipõhisus ja info selektiivsus, mis teeb neis paikneva info täiesti erinevaks täisautomatiseeritud indekseerimissüsteemides olevast.
- Veebilehed on inimeste poolt liigitatud, indekseeritud ja paigutatud hierarhilistesse kategooriatesse.
- Koostatakse hinnangute ja soovitude alusel.
- Infokogum nendes süsteemides on oluliselt vähemmahukam.
- Sobivad üldise informatsiooni otsimiseks või ainevaldkonnaga tutvumiseks.

Spetsialistide poolt koostatud indeksitega otsivahendid

- Kataloogid interneti ressurssidest mingis kindlas ainevaldkonnas, mille on koostanud oma ala spetsialistid ja infotöötajad.

Metaotsivahendid

- Ei ole iseseisvad otsivahendid, vaid otsivahendid, mis saadavad päringu teistele otsivahenditele, seejärel analüüsivad saadud vastuseid ning kuvavad need päringu tingimustele vastavalt

- Tööpõhimõte: otsitakse kõige lähedasemad ja täpsemad vastused päringule ning limiteeritakse oma valikut kas vastuste arvu või ajafaktori järgi.
- Vastuseid saab seejärel grupeerida kas võtmesõna või teiste parameetrite järgi.

Andmebaasid

- Kogum omavahel loogiliselt seotud informatsiooniüksuseid, mida säilitatakse arvutile arusaadaval kujul.
- Andmebaasis säilitatavate ühikute kirjeldamiseks kasutatakse kirjeid (*records*).
- Andmebaase klassifitseeritakse nii struktuuri kui sisu alusel: täistekstandmebaasid, faktiandmebaasid (statistilised, tarkvaraandmebaasid), muud andmebaasid (pildi-, hüpermeedia, teised faktiandmebaasid) ning bibliograafilised- ja viite/teatmeandmebaasid.

Parimad interneti ressursid

- **Google** (www.google.com) leiab olulist informatsiooni sisaldavad relevantssed dokumendid kiiresti, märgistades nad rasvase kirjaga, võrdleb leitud dokumentide olulisust ja väärtust teiste linkidega.
- **IXQuick** (xquick.com) vahendab päringu suurematele otsimootoritele ning esitab otsitulemuste top10.
- **Fossick** (www.fossick.com) valib otsingutulemused välja miinimumajaga, võimalik otsingut limiteerida maade kaupa.
- **Yahoo** (www.yahoo.com) — kasutajate poolt kataloogina esitatud saidid, kommertsinformatsioon.
- **DMOZ** (dmoz.org) — kataloog, mida hoitakse üleval vabatahtlike toetajate poolt.

Kui oled otsingu kord juba teinud

- **ASK JEEVES!** (www.askjeeves.com) — loomuliku keele küsimuste andmebaas.

- **Direct Hit** (www.directhit.com) — liigitab päringud teiste infootsijate infootsingulise käitumise alusel.

Kui sul on üldine märksõna ning vajad abi otsistrateegia väljaselgitamiseks

- **HotBot Supersearch** (hotbot.lycos.com) abistab Boole'i loogika operaatorite kasutamisel ning fraasiotsingul, võimalik otsida dokumendi tüübi, kuupäeva, serveriaadressi jne järgi.
- **Surf Wax** (www.surfwax.com) aitab välja selgitada märksõna päringu formuleerimiseks.
- **Excite** (www.excite.com) pakub välja märksõnanimekirja algse otsitermini täpsustamiseks.
- **AltaVista** (www.altavista.com) pakub tulemilehel välja fraasiotsingu termineid.

Kui vajad kvaliteetset, hinnatud teemakataloogi, mis on koostatud ekspertide poolt

- **About.com** (about.com) — argi- ja äriteabe märksõnakataloog.
- **Www Virtual Library** (vlib.org/Home.html) otsib ja sirvib märksõnalistes kataloogides täistekste, andmebaase ja võrguväravaid.
- **Argus Clearinghouse** (www.clearinghouse.net) — teadusinfo märksõnakataloog.
- **Bubl Link** (bubl.ac.uk/link/ddc.html) — Dewey indeksi järgi üles ehitatud märksõnakataloog.
- **Pinakes** (www.hw.ac.uk) — hüppelaud teadusliku informatsiooni valda.

Kui vajad fraasiotsingul ka tavaliselt välja jäetavaid sõnu

- **Infoseek** (www.go.com) ja
- **AltaVista** (www.altavista.com) lubavad lisada päringule artikleid, eessõnu jne (*a, to, not*).

Kui vajad teiste nõuandeid/kogemusi

- **AskA+** (www.vrd.org).

Kui otsid pärisnime (geograafiline objekt, isikunimi jne)

- **Infoseek** (www.go.com) ja
- **AltaVista** (www.altavista.com) lubavad otsingul kasutada suur- ja väiketähti, et võimaldada maksimaalset täpsust.
- **Hotbot Supersearch** (hotbotlycos.com) nimeotsing võimaldab otsida nii ees- ja perenime järgi kui ka ümberpööratult.

Kui vajad objektiivset informatsiooni aktuaalsel teemal

- **BIOTN** (library.sau.edu/bestinfo/Hot/hotindex.htm) — informatsioon vaieldavatel teemadel, näiteks inimõigused jne.
- **Social Issues** (www.multnomah.lib.or.us/lib/homework/sohc.html).
- **Hot Topics Supersites** (<http://infodome.sdsu.edu>) — hetkel aktuaalsed teemad.
- **Regional And Local Search Engines** (<http://websearch.about.com>) — märksõnakataloogid eri riikidest üle maailma.
- **ABYZ News Links** (www.abyznewslinks.com) — lingid rahvusvahelistele uudisteagentuuridele, ajalehtedele, ajakirjadele jne.
- **Opinion Pages** (www.opinion-pages.org).
- **News Directory** (www.newsdir.com) – eri regioonide telejaamad, ajalehed jne.

Kui vajad faktiandmeid

- **Information Please** (<http://www.infoplease.com/>).
- **CIA World Factbook** (<http://www.odci.gov>).
- **XREFER** (<http://www.xrefer.com/>) — otsing sõnastikes, entsüklopeediates, teaurustes jne.

Oma infootsingul tasub lisaks kõiksugu teemakataloogidele ja otsimootoritele kasutada ka **asutuste kodulehekülgi**. Sealt aitavad õiget infot hõlpsamini üles leida näiteks

- Allika sisujuht/sisukord.
- Foorumid.
- Küsimused/vastused.
- Korduma kippuvad küsimused on tavaliselt head infoallikad, kui on vaja üldist infot vastava kodulehe omaniku kohta.
- Lehekülje sisesed otsingu võimalused.
- **Teabenõue** on Avaliku teabe seaduses sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus avaliku teabe saamiseks. Avalik teave on ainult asutuse tegevust kajastav teave (näiteks Rahvusarhiivi ajalugu vmt). Meeles tasub pidada, et avaliku teabe alla ei kuulu arhivaalides sisalduv teave. Arhivaalides sisalduvat infot väljastatakse ainult arhiivipäringu vormi täitmisel ja antud teenus on tasuline. Tavaliselt täidetakse teabenõue viivitusega, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul.
- Lisaks tasub vaadata ka erinevaid **e-kirjaloendeid ning temaatilisi foorumeid**. Internetis on üleval väga palju erineva temaatikaga foorumeid, kuid enne kui kõike seal kirjutatud infot pimesi uskuda, tasub uurida, kas küsimustele vastaja on ka selleks volitatud (kas on olemas autori nimi, ametinimetus, töökoht jne).
- Karjäärivatev sisaldaval kodulehel Rajaleidja on samuti kokku kogutud kõik valdkonna **temaatilised uudised**, kus leiab infot nii töö- kui hariduselu puudutatavatel teemadel, kui elukutsete, vastuvõtutingimuste, stipendiumipakkumiste ja vahetuste kohta. Sarnaselt aktuaalsete uudistega on liigitatud ka arhiiv, kust võib pealkirja otsingu abil leida nii mõnegi kasuliku vihje.
- **Raamatukogude kataloogid** (nii kaartkataloogid kui elektroonilised) on eelkõige mõeldud olemasolevate või peatselt ilmuvate teavi-

- Lisaks on olemas väga palju erinevaid **võrgustikke**, kes omavahel vastavateemalist informatsiooni vahetavad. Seega kui on huvi mõne kindla infovaldkonna vastu, tasub alati uurida, kas näiteks vastava info haldajal Eestis on olemas ka rahvusvaheline võrgustik, kust oleks võimalik saada ka infot maailmas toimuva kohta.

Et otsingu tulemused ei valmistaks pettumust, **tasub meeles pidada, et otsimootorid ei otsi:**

- statistilisi andmeid tabelites;
- intranetis;
- registreerumist nõudvaid veebisaite;
- failide;
- multimeediasisu (heli, video jne);
- informatsiooni failides (Excel jne).

Kui päring toob 0 vastust:

- kontrolli õigekirja;
- tee päring üldisem;
- tutvu otsivahendi otsiabiga.

Kui päring toob liiga palju vastuseid:

- muuda päring konkreetsemaks,
- leis otsivahend või raamatukogu vastavalt päringu tüübile ning sellele, milliseid tulemusi leida tahad,
- mõtle järele, kas otsid veebilehekülge või informatsiooni, mis võib sisalduda uudistegruppides, akadeemilistes artiklites, meediaportaalides.
- Otsivahendi valikut tehes määra ära, kas on vaja dokumente, milles otsitermin asub vaid lehekülje pealkirjas, esimeses lõigus või kogu dokumendis,
- kasuta hinnatud otsivahendeid ja loe nende otsijuhiseid,
- kasuta spetsialiseeritud asukohti.

INFOALLIKAD

Teemad ja otsisõnad

Karjääriplaneerimiseks vajaliku info võime määratleda nii sisuliselt kui ka vormiliselt — teema(de)na, info liikide ja vormidena, dokumendi tüüpidena jne.

Samas on võimalik välja tuua kõige sagedamini vaja minev info karjääri kujundamisel

- teemadena,
- infoliikidena,
- info vormidena.

Raamatu käesolev osa on mõeldud ühe võimaliku lähenemisena karjääri planeerimisega seotud teemadele. Karjääri planeerimiseks ja kujundamiseks vajaliku info jaotamine teemadeks, liigitamine või süstematiseerimine võib toimuda mitmesuguste skeemide järgi. Siintoodud jaotus ei ole mõeldud täieliku ülevaatenähtena karjääriteabe teemadest, pigem karjääri planeerimist toetava informatsiooni otsingu hõlbustamiseks.

Kasutatava struktuuri aluseks on mitmete Euroopa riikide koostöös valminud veebilehe ESTIA struktuur, kus info jaotatakse kolmeks peatükiks — haridus, elukutsed, tööturg.

ESTIA (www.estia.educ.goteborg.se) kaudu on võimalik jõuda informatsioonini erinevate Euroopa riikide kohta. Käesolevas väljaandes edastame eelkõige informatsiooni Eesti kohta ja eesti keeles.

Karjääriteabe otsinguks on kõige sobivamad spetsiaalselt loodud internetiportaalid. Eestis on selleks internetiportaal Rajaleidja (www.rajaleidja.ee), kus on palju karjääriplaneerimist toetavat informatsiooni, sealhulgas lingid enamikule selles peatükis nimetatud allikatele — andmebaasidesse, Eestis tegutsevate organisatsioonide ja erinevate tasandite riigiasutuste internetilehekülgedele.

Hariduse osa alajaotused käsiraamatu selles peatükis vastavad Eestis kehtivale hariduse liigitusele, lisaks on siin teemad, mis formaalliigituse alla ei mahu, kuid on karjääri planeerimist toetava informatsioonina sageli vajalikud.

Materjali ülesehitus teema piires:

Kõik teemad on struktureeritud eesmärgiga muuta infootsing igal teemal võimalikult lihtsaks. Suurem rõhk on elektroonilise info otsingul, kuid ka info liigitamisel raamatukogude ja arhiivide kataloogides on sageli kasutatud siin esitatud teemasid ja märksõnu.

Kui teemaga seotud valdkonda või tegevusala reguleerib *seadusandlus*, on teemasse sissejuhatuseks toodud vastava seaduse täpne nimetus, mille järgi saab seaduse teksti otsida erinevatest õigusinfo andmebaasidest. Levinuim ja usaldusväärsem on Riigi Teataja, kus avaldatakse kõige värskemad informatsiooni kehtivate õigusaktide kohta. Riigi Teataja on kättesaadav nii elektrooniliselt kui paber kandjal.

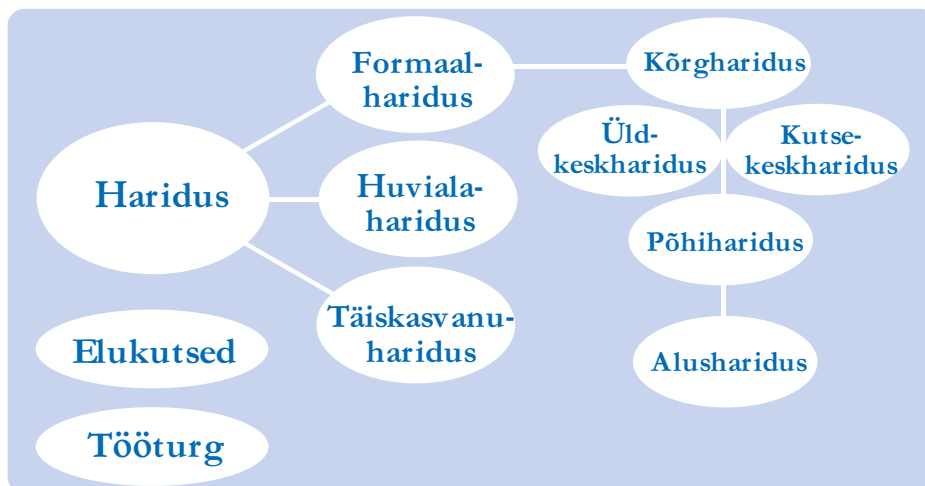
Infot seaduseelnõude ja ettevalmistatavate seadusemuudatuste kohta avaldavad seadusloomega tegelevad ministriumid jt riigiasutused ning organisatsioonid. Iga teema juures on antud valik märksõnu, mis on käsitletavad ka alateemadena. Samuti on toodud mõningaid sünonüüme, mille kasutamine hõlbustab teemaotsingut.

Vastavalt seaduses toodud liigitusele on haridusalane informatsioon selles väljaandes jaotatud teemadeks ja alateemadeks. Iga alateema juures on valik teemaga seotud **märksõnu**, mis on sageli vajalikud karjääri planeerimisel ja mille kohta leiab infot erinevatest allikatest. Infootsingu protsessis võime neid märksõnu kasutada otsisõnadena (otsiterminina).

Põhjalik ülevaade Eesti haridussüsteemi, haridusega seotud seadusandluse, strateegiliste dokumentide ja tegevuskavade, teadusuuringute,

statistiliste andmete ja muu haridusteemalise informatsiooni kohta leiame Haridus- ja Teadusministeeriumi, selle allasutuste ja sellega seotud asutuste kodulehekülgedelt (www.hm.ee).

Formaalharidussüsteemi skeem ja lingid olulisemate haridusasutuste kodulehekülgedele ning haridusega seotud andmebaasidesse leiame internetiportaalist Rajaleidja (www.rajaleidja.ee).

Haridus

Formaalharidus

Hariduse liigituse aluseks on Eesti Vabariigi haridusseaduses nimetatud hariduse liigitus

- haridustasemete järgi;
- ülesannete järgi.

Vt Lisa 1 Formaalhariduse struktuur ja lõputunnistused.

Haridustasemed.

- alusharidus (0 tase),
- põhiharidus (I tase),
- keskharidus (II tase),
- kõrgharidus (III tase).

Ülesannetest johtuvalt liigitatakse haridus **üld-, kutse- ja huvialahariduseks**. Omandivormi järgi jaotatakse koolitusasutused **riigi-, munitsipaal- ja eraõppeasutusteks**.

Allikas: EV haridusseadus

Kohalike omavalitsuste haridusametid / -osakonnad ja volikogud. Enamus Eesti üldhariduskooli on **munitsipaalomand** ja kohaliku omavalitsuse volikogu määrab koolide **teeninduspiirkonnad**. Seega on võimalik infot nende kohta leida linnade ja valdade kodulehekülgedelt. Samuti on paljude linnade ja valdade lehekülgedel info õppimisvõimalustest erivajadustega lastele: lihtsustatud õppekavaga klassid, parandusõppe rühmad õpiraskustega lastele, maakonna või linna hälvikute nõustamiskomisjonid.

Haridus- ja Teadusministeeriumi **Koolivõrgu Büroo** on ministeeriumi hallatav riigiasutus, mis teenindab ministeeriumi selle hallatavate **riigi põhikoolide ja gümnaasiumide, kutseõppeasutuste ning rakenduskõrgkoolide** juhtimise küsimustes.

Erakool. Eraõppeasutus.

Erakooliseadus.

Koolitusluba on riiklik dokument, mis annab õppeasutusele õiguse läbi viia koolitustegevust (õpet) koolitusloal märgitud õppekava alusel loal märgitud tähtaja jooksul. Koolitusluba on vajalik nii munitsipaal- kui erakoolile ja on tähtajaline.

Riigieksamid. Lõpueksamid. Koolieksam.

Eksamiperioodid ja koolivaheajad. Riigieksamite ja lõpueksamite õppeained, vormid ja ajad.

- Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsiooni Keskus (www.ekk.edu.ee).
- Haridus- ja Teadusministeerium: **Erakoolitusasutuste koolituslubade andmebaas** (www.hm.ee)
- Eesti koolide server (www.edu.ee/koolid)
- Internetiportaali Rajaleidja (www.rajaleidja.ee)

Alusharidus

Koolieelse lasteasutuse seadus

Lasteaed. Lastepäevakodu. Kooliks ettevalmistav õpetus. Eelkool. Lasteaed-alkkool. Beebikool. Keeleõpe lastele.

Teemakataloogid:

- www.ee > HARIDUS > Lasteaiad
- www.neti.ee > Haridus ja Kultuur > Haridus
- Alushariduse korraldusest Eestis Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljelt: www.hm.ee > Haridus > Alusharidus

Kooliks ettevalmistavate kursuste ja lastele korraldatavate keelekursuste kohta leiab täiendavat informatsiooni koolitusfirmade kodulehekülgedelt (kontaktandmed ülalloodud teemakataloogides), ajalehtede koolitusrubriikidest, trükitud infokataloogidest.

Koolieelsetes lasteasutustes kasutatavad **õpetamismetoodikad:**

Hea Alguse metoodika. Montessori metoodika. Waldorf-metoodika. Regio-Emilio metoodika. Informatsioon Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljelt. Kooliminekuks abistavaid materjale vanematele (www.unicef.ee/kool).

Põhiharidus

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Õpilaste hindamise kord. Koduõppe kord.

Põhiharidus on Eesti Vabariigis kohustuslik üldharidus. Seaduse tekst seletab järgmisi mõisteid: **põhikool, koolikohustus, riiklik õppekava, kooli õppekava, individuaalne õppekava, koduõpe, kooli teeninduspiirkond, süvaõpe.**

Eesti üldhariduskoolide **kontaktandmed** leiad järgmistest andmebaasidest:

- Eesti koolide server (www.edu.ee/koolid),
- internetiportaali Rajaleidja (www.rajaleidja.ee),
- Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo (www.hm.ee/kvb/).

Üldkeskharidus

Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Õpilaste hindamise kord. Koduõppe kord. Põhihariduse baasil tegutseva kutseõppeasutuse pooleli jätanud õpilase gümnaasiumis keskhariduse omandamiseks õpingute jätkamise tingimused.

Üldhariduskool. Gümnaasium. Keskkool.

Täiskasvanute gümnaasium. Võimalus põhihariduse ja üldkeskhariduse omandamiseks õhtuses või kaugõppe vormis koolikohustusliku vanuse ületanud inimesele.

Kutseõppeasutuse seadus. Õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtmise kord.

Kutseõppeasutus. Kutseõppekeskus. Kutsekeskharidus põhihariduse baasil. Kutsekeskharidus keskhariduse baasil. Kutsealane eelkoolitus. Eelkutseõpe

- Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001 – 2004.

Kutsekeskharidus

- Teatmik: **Kutseõppeasutused. Abiks otsustajale.** Ilmub jätkuvalt iga õppeaasta kohta uuendatud andmetega. Väljaandja: Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus (www.sekr.ee/www/seirekeskus/). Elektroniline variant on avaldatud Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel (www.hm.ee). Trükisena kättesaadav linnade ja maakondade teabe- ja nõustamiskeskustes.

Kõrgharidus

Ülikooliseadus. Rakenduskõrgkooli seadus. Kõrgharidusstandard. Tartu Ülikooli seadus.

Ülikool. Avalik-õiguslik ülikool. Ülikooli kolledž. Erarakenduskõrgkool. Riigi rakenduskõrgkool. Rakenduskõrgharidusõpe. Bakalaureuseõpe. Magistriõpe. Doktoriope. 3+2 süsteem. Bologna deklaratsioon. Eelõpe. Ettevalmistuskursused. Vastuvõtutingimused.

Akadeemilise võimekuse test raamatus Tunne oma võimeid, Tartu Ülikool 2002.

Õppekavad

Akrediteerimine. Ülikooliseadus. Rakenduskõrgkooli seadus

Kõrghariduse Hindamise Nõukogu (www.ekak.archimedes.ee). Ülevaade Eesti ülikoolide akrediteeritud õppekavadest sisaldab nii avalik-õiguslike kui ka erakõrgkoolide õppekavasid.

Õpingukorraldus. Teaduskond. Õppurite sotsiaalsed tagatised. Õppelaen. Stipendiumid. Ravikindlustus. Toimetulekutoetus.

Sotsiaalboolekandeseadus.

- Internetiportaali Rajaleidja (www.rajaleidja.ee)
- Haridus- ja Teadusministeerium (www.hm.ee)
- Õppelaenu väljastavate pankade koduleheküljed

Kõrgkoolide karjäärikeskused

Üliõpilaste karjääriteenistuste eesmärk on pakkuda üliõpilastele ja vilistlastele erinevat teavet ja koolitust, mis aitaksid teha valikuid, et tööturul edukalt toime tulla. Keskused teevad koostööd tööandjate ning erinevate ameti- ja kutseliitudega.

Kontaktandmed Rajaleidjas ja kõrgkoolide kodulehekülgedel.

Avatud ülikool

Võimalik saada nii tasemeõpet kui ka tööalast koolitust. Täielik info erialade, õppimistingimuste ja -aegade kohta kõrgkoolide kodulehtele.

Välissuhete osakonnad ja välisüliõpilastalitused. Riikide- ja ülikoolidevahelised koostöölepingud. Välisüliõpilased. Suveülikool. RKT väliskõrgkoolidele.

Info koolide kodulehekülgedelt.

e-õpe

Tallinna Tehnikaülikooli eestvedamisel on käivitunud e-õppe projekt *Think Baltic Extension*, mille kaudu saavad puuetega inimesed arvutikoolitust ning hiljem võimaluse sobiva töökoha leidmiseks.

Õppimisvõimalused erivajadustega inimestele

Erikoolid. Sanatoorsed koolid. Riigikoolid erivajadustega lastele. Riiklikud õppekavad. Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kool. Õpilaskodud.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Alaealiste mõjutusvahendite seadus

Üldhariduslikud erivajadustega õpilaste riigikoolid on moodustatud keha-, kõne-, meele- ja vaimupuudega ning kasvatuse eritingimusi vajavatele õpilastele, samuti sanatoorsed koolid, kus on võimalik saada vastavat ravi, täita koolikohustust ja omandada kohustuslik põhiharidus.

- Kontaktandmed **Koolivõrgu Büroo** koduleheküljelt (www.hm.ee/kvb).
- Maakonna või linna hälvikute (erivajadustega õpilaste) nõustamiskomisjon moodustatakse kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega ning see teeb kindlaks õpilase vajaduse õppimiseks lihtsustatud (abiõppe) õppekava või individuaalse õppekava alusel.

Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus (www.astangu.ee). Koolikohustuse east vanemate puuetega inimeste kutsealane ettevalmistus. Koostab individuaalseid rehabilitatsiooniplaane alates 15. eluaastast.

Eesti Puuetega Inimeste Koda (www.epikoda.ee). Võrgustik maakondades. Ajakiri Sinuga. Madriidi deklaratsioon. Rahvusvaheline koostöö. Eesti Vabariigi invapoliitika üldkontseptsioon. Erinevate puuetega inimesed on moodustanud tugiliite või -ühinguid, mis on valdavalt mittetulundusühingud ning mille kohta leiab lisainformatsiooni Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutuste andmebaasist (www.ngonet.ee/ab).

Täiskasvanuharidus

Täiskasvanute koolituse seadus.

- Täiskasvanute **taseme-, tööalast ja vabahariduslikku** õpet korraldavad riigi-, munitsipaal- ja eraõppeasutused ning füüsilisest isikust ettevõtjad. Täiskasvanute õppes kasutatakse kõiki õppevorme, kusjuures oluline koht on kaugõppel, osakoormusel ja iseseisval õppel (www.hm.ee).

Eesti täiskasvanute koolitajate andmebaas Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooni ANDRAS koduleheküljel (www.andras.ee). ETKA Andras raamatukogu sisaldab elukestva õppe, täiskasvanute hariduse, täiskasvanute koolitamise ja -õppimisega seotud kirjandust

(bibliograafiad, kogumikud, käsiraamatud, monograafiad, sõnaraamatud, teatmikud, uurimused, õpikud, ülevaated, ajakirjad, bulletäänid jms).

Täiskasvanute gümnaasium. Avatud ülikool. Õhtune õppevorm. Kaugõpe.

Need märksõnad on seotud täiskasvanute (koolikohustusliku vanuse ületanud isikute) tasemeõppega vastavalt formaalhariduse skeemile.

Töölane koolitus. Täiskasvanute täienduskoolitus. Tööturu-koolitus. Avatud ülikool.

Informatsiooni erialase täienduskoolituse võimaluste kohta leiame:

- kutseõpeasutuste ja avatud ülikoolide kodulehekülgedelt;
- kutse- ja erialaliitude kodulehekülgedelt;
- ajalehtede koolitusrubriikidest.

Huvialaharidus

Huvialakooli seadus.

Huvialakool. Huvikool. Muusika- ja kunstialane huvialaharidus. Keskkonnaharidus. Muusikakool. Spordikool. Huvialaring. Noortelaager. Kooli huvialajuht. Pühapäevakool

- Infot koos linkidega internetiportaalist Rajaleidja (www.rajaleidja.ee), Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehel (www.entk.ee), Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel (www.hm.ee > Noored).
- Eesti Vabariigi kohalike omavalitsuste muusika-, kunsti- ja kunstidekoolid on omavalitsuste hallatavad asutused. Koolid töötavad omavalitsuste poolt taotletud ja haridusministeeriumi litsentsikomisjoni poolt välja antud koolitusloa, huvialakooli seaduse (RT I 1995, 58, 1004; 1996, 49, 953) alusel (www.hot.ee/mkkoolid/).

Noorsootöö

Noorsootöö seadus.

- Eesti noorsootöö kontseptsioon.
- Eesti noorsootöö arengukava aastaiks 2001 – 2004.

Erinoorsootöö. Huvialaharidus. Laste- ja noortelaagrid. Noorte Infopank. Noorte töökasvatus. Seikluskasvatus.

- Eesti Noorsootöö Keskus (www.entk.ee).
- Haridus- ja Teadusministeerium (www.hm.ee).
- Euroopa Noorte Teabe ja Nõustamise Liit (**ERYICA**).

Vabaharidus. Mitteformaalne haridus. Avatud haridus. Rahvaharidus. Rahvaülikool.

Vabaharidusliit (www.vilmsi.ee) ühendab Eesti erinevates maakondades tegutsevaid koolituskeskusi, mis tegelevad valdavalt täiskasvanuhariduse ja täienduskoolitusega nii erialaselt kui ka üldarendavalt. Vabaharidusega tegelevad Eestis väga erineva suuruse ja eesmärkidega organisatsioonid alates rahvaülikoolidest kuni väikeste sõpruskondade poolt moodustatud seltsideni. See avaldab mõju nende tegevust kirjeldava info hindamisele. Erafirmades ja mittetulundusühingutes läbiviidavate koolituste kohta, eriti kui need on seotud erialase täienduskoolituse või kvalifikatsiooni omistamisega, on vaja infot koolitusloa olemasolu ja kehtivuse kohta. Tunnistuste ja diplomite puhul on vaja teada, kuivõrd neid tunnustatakse tööturul.

Rahvusvaheline koostöö

- **Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform** (www.sekr.ee) loodi 1995. aastal eesmärgiga koordineerida ja rakendada Euroopa Liidu koostööprogramme kutsehariduse ja tööturu vallas toetamaks Eesti inimvara arengut ning ettevalmistust Euroopa Liiduga integreerumiseks. Euroopa Liidu PHARE Programm. Euroopa Liidu tõukefondid. Leonardo da Vinci programm.

- **CEDEFOP — Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus** — www.cedefop.eu.int/library.asp
- **Sihtasutus Archimedes** on asutatud haridusministeeriumi poolt selleks, et ette valmistada Eesti haridus- ja teadussüsteemi ja noorsooorganisatsioone koostöökis Euroopa Liidu struktuuridega, ette valmistada Eesti osalemist erinevates EL hariduse, teaduse ja noorsoo programmides ning korraldada nende programmide rakendamist (www.archimedes.ee).

Õpilas- ja üliõpilasvahetus

- **Socrates Eesti Büroo** on SA Archimedes struktuuriüksus, mis funktsioneerib eelkõige EL hariduskoostööprogrammi Socrates II rahvusliku büroona. Tegeleb ka koostööprojektidega, mis hõlmavad kooli-, kõrg- ja täiskasvanuharidust (www.socrates.ee).
- **Leonardo da Vinci** on Euroopa kutsehariduse edendamisele suunatud koostööprogramm, mis toimib rahvusvaheliste projektide kaudu. Toetatakse uuenduslike toodete (metoodikad, õppekavad, koolitusmaterjalid jne) loomist, erinevate sihtrühmade välispraktikaid ja -lähetusi ning juba lõppenud projektide tulemuste laialdasemat levitamist ja kasutamist. Vahetusprojektid pakuvad võimaluse enesetäiendamiseks ja oma kutseoskuste parandamiseks välismaapraktika kaudu ning koolitusspetsialistide omavaheliseks infovahetuseks. Vahetusprojektide sihtrühmaks on põhikutseharidust omandavad noored, kõrgkoolide tudengid, noored töötajad, töötud ja kutseõpingud äsja lõpetanud noored, koolitajad ja personalitöötajad, keeleõpetuse spetsialistid.
- Internetiportaali Rajaleidja kataloogis Euroopa käsitletakse teemasid kuidas valida kooli, **õpilasvahetusprogrammid, õpingute rahastamine, vajalikud dokumendid** jne. Suurematest raamatukogudest leiab materjali ka trükisena Euroopasse õppima. Seal

täpsem info nii õpilas/üliõpilasvahetuse kui ka muude välisriikides õppimise võimaluste kohta.

- Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg

Elukutsed

Kutsestandard. Kutsekirjeldus.

Kutseeadus. Välisriigis omandatud kutse kvalifikatsiooni tunnustamise seadus.

Rahvuslik kutse kvalifikatsiooni süsteem. Kutseregister. Kutsetunnistus. Kutsenõukogu. Kutse-eetika. Ametikirjeldus ja ametijuhend. Sobivustest. Kohanemisaeg

- **Kutse kvalifikatsiooni Sihtasutus** (www.kutsekoda.ee). Sellelt koduleheküljelt leiame informatsiooni paljude eelpool nimetatud märksõnade kohta.
- ENIC/NARIC (www.socrates.ee/et/enicnarc)
- Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekülg (www.hm.ee)

Rahvusvahelised ametite klassifikaatorid.

- **ISCO** — ametite rahvusvaheline standardklassifikaator (*International Standard Classification of Occupations*), mille väljatöötamise eesmärk on saavutada eri riikide ametite rahvusvaheline võrreldavus. Eesti rahvuslikule ametite klassifikaatorile on aluseks ISCO-88. Ametite klassifikaator. Sotsiaalministeerium, 1999.
- **Kvalifikatsioon** — vajalik väljaõpe ehk ametioskus. Kvalifikatsiooni tasemed on seotud konkreetse formaalharidusega. Vt Lisa 2 Õppekava (ISCED) ja töötamise (ISCO) võimalused ja Lisa 3 Kutse kvalifikatsiooni tase ja ISCO.
- Baltimaade reguleeritud elukutsete võrdlev analüüs, 2000 (www.sekr.ee).
- Mitmesugust kutsealast informatsiooni leiame internetiportaalist Rajaleidja > Tunne kutseid.

Kutseliidud. Kutse- ja ametiliitude ühendused. Ametiliit. Ametiühing. Erialaliit. Erialaühing. Kutseühing. Enamasti mittetulundusühingud. Vahel täidavad ka ametiühingu rolli, kuid paljude elukutsete puhul on kutseliit ja ametiühing eraldi. Olulisel kohal on rahvusvaheline koostöö. Nt on inseneride kutseliidu põhikirjas inseneri kutsehariduse edendamine, juristide liit korraldab liikmetele pidevalt täienduskoolitust.

- Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutuste andmebaas (www.ngonet.ee/ab).

Ametiühing. Eesti Ametiühingute Keskliit (www.eakl.ee).

Ametiühinguseadus.

- **Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliit** (www.ettk.ee).
- UNICE — **Euroopa Tööstuse- ja Tööandjate Konföderatsioonide Liit.**

Tööturg

Ülevaade teemast

- Raul Eamets, Kaia Philips, Tiina Annus. Eesti tööturg ja tööpoliitika. Tartu Ülikool, 2000.

Strateegilised dokumendid ja tegevuskavad:

- **Tööhõive Ühishinnang.** Strateegiline dokument Eesti tööturu olukorra kirjeldamiseks. Tekst sotsiaalministeeriumi koduleheküljel > Progammid ja projektid (www.sm.ee).
- **Eesti Vabariigi tööhõive tegevuskavad.** Tekst sotsiaalministeeriumi (www.sm.ee) ja tööturuameti koduleheküljel (www.tta.ee).
- **Ühise tegevuse kokkulepe tööjõu kvalifikatsiooni tööturu vajadustega vastavusse viimise kiirendamiseks aastatel 2001 –**

2004. Tekst Haridus- ja Teadusministeeriumi koolivõrgu büroo koduleheküljel (www.hm.ee/kvb/).

- **Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO — *International Labour Organization*** www.ilo.org). Sidusorganisatsioon Eestis on eelkõige sotsiaalministeerium.

Töösuhted

Töölepinguseadus. Töö- ja puhkeaja seadus. Individuaalse töövaidluse lahendamise seadus.

Töötasu. Palk. Tunnipalk. Kuupalk. Alampalk. Palgauuringud.
Palgaseadus.

- Teemaatiliselt veebilehelt www.palk.ee leiad uuemat infot palgaga seotud seadusemuudatuste, õigusaktide, trükiste, artiklite jt dokumentide kohta.
- Palgastatistika: statistikaameti koduleheküljelt (www.stat.ee) ja trükitud väljaannetest.

Sotsiaalkokkulepped

- **Kollektiivleping. Riiklik lepitaja** (www.riikliklepitaja.ee).

Kollektiivlepingu seadus. Töötajate usaldusisiku seadus.

- Sotsiaalministeeriumi koduleheküljelt (www.sm.ee) leiame andmed mitmekümne Eesti organisatsioonides/ettevõtetes sõlmitud kollektiivlepingu kohta.

Töökeskkond. Töötervishoid. Tööohutus. Kutsehaigused.

Tööohutuse ja töötervishoiu seadus.

- ILO Töötervishoiuteenuste Konventsioon. Seoses Euroopa Liidu töötervishoiu ja tööohutuse agentuuri ja sotsiaalministeeriumi vahelise koostööprojektiga on Eesti ühinenud Euroopa Liidu töötervishoiu ja tööohutuse informatsiooni levitamise võrgustikuga (www.sm.ee).

- **Tööinspeksioon** (www.ti.ee). **Töövaidluskomisjon**. **Töötervis-
hoiu Keskus** (www.ttk.ee).

Tööhõive

Vabad töökohad. Personaliotsing. Tööpakkumised. Vakantsid. Töö otsimine.

Info CV ja kaaskirja koostamise, tööintervjuul käitumise jms kohta.

- Tööturuameti kodulehekülg (www.tta.ee).
- Personaliotsingu ja töövahendusfirmade koduleheküljed (www.cv.ee;
www.fontes.ee; www.cvkeskus.ee).
- Lisaks on antud välja erinevaid tööotsimise käsiraamatuid — nii tõlkeid kui originaaltekste. Internetiportaal Rajaleidja > Kirjandus (www.rajaleidja.ee).
- Ajalehtedes ilmunud töökuulutuste analüüs, 1998 (www.sekr.ee).

Tööhõiveametid. Tööturuteenused.

Tööturuteenuse seadus.

- Kõigi maakondlike tööhõiveametite kontaktandmed ja tööturu-
teenuste standardid leiab Tööturuameti koduleheküljelt (www.tta.ee).

Töötu abiraha. Töötuskindlustus.

Töötu sotsiaalse kaitse seadus. Töötuskindlustusseadus.

- **Eesti töötukassa** (www.tootukassa.ee)

Tööhõivenõukogu peamiseks eesmärgiks peaks olema kohaliku töö-
hõiveameti nõustamine maakonna tööhõive tegevuskava koostamisel
ja täitmisel.

Tööturuinfo.

- Tööturustatistikat kogub ja edastab Tööturuamet (www.tta.ee).
- Samas sisaldavad tööturuinfot ka Statistikaameti erinevad välja-
anded (www.stat.ee).

- Tööjõu kvartaliuuringu eesmärgiks on toota tööhõive ja töötuse lühiajastatistikat. Lisamooduliga kogutakse põhjalikult teavet tööturuga seonduva kohta. 2001. a. uuriti tööpäeva pikkust ja töökorraldust.

Tööturu-uuringud.

- Valdavalt koordineerib tööturu-uuringute läbiviimist Sotsiaalministeerium (www.sm.ee).
- Elutingimuste uuring Eestis 1999. aastal. NORBALT II. Tartu, 2000.
- Muutuv tööturg Eestis, 1994–1999.
- Elutingimused Eestis viis aastat hiljem. Tartu, 2002.
- Sotsiaaltoetuste mõju inimeste tööturukäitumisele.
- Aktiivse tööturupoliitika efektiivsuse hindamine Eestis.
- **Poliitikauuringute keskus Praxis** (www.praxis.ee).
- Põhjalik ülevaade Eestis läbi viidud tööhõive uuringutest. **Eesti Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus** (www.sekr.ee).

Majandus. Ettevõtlus.

- **Majandusülevaated** on kättesaadavad Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehekülgedelt. Seal on ka lühi- ja pikaajalisi prognoose majanduse arengu kohta.
- Innovaatiline tegevus Eesti ettevõtetes **aastatel, 1998 – 2000** (www.mkm.ee).

Sektor-uuringud (SA Eesti Kutseharidusreform > Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus):

- Eesti puidu- ja mööblitööstuse sektor-uuring, 1999.
- Eesti metalli-, masina- ja aparaaditööstus, 2001.
- Eesti infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni sektoruuring, 2002.

Ettevõtlusega alustamine. Stardikapital. Ettevõtluskonsultatsioonid. Ettevõtluskeskus.

- **Ettevõtjate infovärv** (www.aktiva.ee). Aktiva.ee on väike- ja keskmise suurusega ettevõtjale suunatud *G2B* (riigilt äri sektorile) info- ja teenusteportaal, mille eesmärgiks on vajalike teabeallikate ja -teenuste toomine ettevõtjani, nõustamine ettevõtte rajamisel, arendamisel ja igapäevatöö ladusal korraldamisel. Portaali sisu valmib paljude Eesti avaliku sektori asutuste koostöös, toimetab ja arendab **Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Regionaalarengu Agentuur** (www.erda.ee).

Ettevõtete register. Justiitsministeeriumi registrikeskus (www.eer.ee).

Majandus- ja ettevõtlusstatistika.

- **Statistikaamet** (www.stat.ee).
- Eesti majanduse tegevusalade ühildatud klassifikaator EMTAK 2002.
- Statistiline profiil on tegutsevate majandusüksuste andmebaas. Justiitsministeeriumi registrikeskus (endine äriregister) ja statistikaamet teevad alates 1993. aastast väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete uuringut, mis on alates 2001. aastast seotud ettevõtlusstatistika tootmisega. Lisaks koduleheküljele avaldab statistikaamet temaatilisi statistikaväljaandeid trükistena.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (www.koda.ee) esitab ettevõtjate huve arvestades seisukohti ja arvamusid erinevatele riigiorganitele ja valitsusasutustele õigusaktide väljatöötamisel ja/või nende muutmiseks ja/või nende vastuvõtmiseks. EKTK tegeleb ettevõtjate majanduspoliitiliste huvide kaitsmisega läbi meedia ning suhtlemisel riigiasutustega.

Erialane info

Karjäärinõustamine. Kutsenõustamine. Nõustamisteooriad. Nõustamise meetodid. Kutsesuunitlus koolis. Karjäärinõustaja kutsestandard.

- Kutsevalikuga seotud mõistete seletused, skeemid, kutsenõustamisalane kirjandus, nõustamiskeskuste kontaktandmed: interneti-portaal **Rajaleidja** (www.rajaleidja.ee).
- **Karjäärinõustamise Teabekeskuse** (endise nimega Õppe- ja Praktikateabe Keskus) eesmärgiks on toetada riikliku karjäärinõustamise süsteemi arengut. Lisaks rahvusvahelise koostöö arendamisele Eesti ja Euroopa praktikute vahel on teabekeskuse ülesandeks **Euroguidance** võrgustiku (www.euroguidance.org.uk) esindajana vahendada karjäärinõustajatele valdkonna informatsiooni — arendatakse IT-põhiseid abivahendeid, luuakse trükiseid jm infomaterjale, korraldatakse koolitusi praktikutele jne.
- **Academia** — karjäärinõustajatele mõeldud vahetusprojekt (www.ac-creteil.fr/steurop).
- **ESTIA** — spetsialistile mõeldud veebilehekülg õppimise ja töötamise võimaluste kohta Euroopas (www.estia.educ.goteborg.se).
- **On The Move** — interaktiivne programm õppimisvõimaluste kohta Euroopas (www.onthemove-eu.hi.is).
- **PLOTEUS** — informatsioon õppimisvõimalustest üle kogu Euroopa (www.ploteus.net)
- **Eesti Karjäärinõustajate Ühing.** Eesmärgiks on kaitsta oma liikmete ametialaseid huve, seista nende õiguste eest, väärtustada karjäärinõustaja elukutset ning erialaorganisatsioonina osaleda kutse omistamisel. Ühing korraldab ja viib läbi täiendõpet, töötab välja ja levitab karjäärinõustajatele nende tööks vajalikke metoodilisi ja infomaterjale. Ühingu liikmeteks võivad olla karjäärinõustajad, psühholoogid, kutsesuunitled, personalitöötajad, samuti karjäärinõustamist

aktiivselt arendavad ja toetavad isikud ning selle valdkonnaga lähedalt seotud struktuuride töötajad. Kontakt: virvekinkar@hot.ee

- **Eesti Koolipsühholoogide Ühing** (www.hot.ee/koolipsyhh). EKPÜ on üle-eestiline koolipsühholooge ühendav mittetulunduslik organisatsioon, mille peamiseks eesmärgiks on kaitsta oma liikmete huve, koondada koolipsühholoogilist teenistust puudutavat informatsiooni ning pakkuda erialast koolitust. Üldisema eesmärgi alla kuulub ka laste psüühilise heaolu kaitse. EKPÜ liikmeteks võivad astuda koolipsühholoogidena töötavad või koolipsühholoogia arengule kaasa aitavad inimesed.
- **Eesti Konsultantide Assotsiatsioon**. Koduleheküljel konsultandi “eetikakoodeks” (www.eka.ee). Soovitav ka nõustajatele tutvumiseks.
- **Sotsiodünaamilise nõustamise** kodulehekülg annab infot nõustamissuuna tekkeloost ja arengust (www.sociodynamic-constructivist-counselling.com).

Institutsioonid infoallikatena

Selles osas on eelnevas teemades jaotuses nimetatud organisatsioonid ja asutused toodud tähestikulises järjekorras koos veebilehtede aadresside ja muu nende poolt kogutava, hallatava ja edastatava informatsiooni lühikirjeldustega.

- **Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus** (www.astangu.ee).
Kutsealane õpe ja rehabilitatsioon erivajadustega inimestele. Metoodiline keskus. Erivajadustega inimeste kutsenõustamine.
- **Avatud Hariduse Liit** (www.ahl.ee).
Info täiskasvanute täienduskoolituse ja huvialaharidusega tegelevate koolitajate kohta.
- **Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis** (www.ciue.edu.ee).
Karjäärikeskus. Vastuvõtuinfo. Rahvusvaheliste suhete osakond.
- **Eesti Ametiühingute Keskliit** (www.eakl.ee), **Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon (TALO)** (www.talo.ee).
Info tööküsimustega seotud seaduste ja seaduseelnõude kohta, sotsiaaldialoogi ja sotsiaalkokkulepete kohta. Rahvusvaheline koostöö.
- **Eesti ENIC/NARIC Keskus** (www.socrates.ee/et/enicnarc).
Info kõrghariduskvalifikatsioonide hindamise ja tunnustamise põhimõtete kohta. Akadeemilise tunnustamise infokeskus.
- **Eesti Kaubandus-Tööstuskoda** (www.koda.ee).
Info koolituste ja infopäevade kohta. Koostööpakkumised (ka rahvusvahelised). Ajaleht Kaubanduskoja Teataja. Konsultatsioonid.
- **Eesti Konjunkturi Instituut** (www.ki.ee).
Majanduskonjunkturi uuringud Euroopas ja Balti riikides.
- **Eesti Noorsootöö Keskus** (www.entk.ee).
Noorte Infopank: NIP. Noorsootöö Infoleht. Eesti II Noorsootöö Foorumi materjalid. Rahvusvaheline koostöö.

- **Eesti Puuetega Inimeste Koda** (www.epikoda.ee).
Erivajadustega inimestega seotud õigusinfo. Info koolitusvõimaluste kohta. Võrgustik maakondades. Rahvusvaheline koostöö. Ajakiri Sinuga.
- **Eesti Tuleviku-uuringute Instituut** (www.eti.ee).
Territoriaal-majanduslik planeering Eesti 2010, 1998.
- **Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon ANDRAS** (www.andras.ee).
Täiskasvanute koolitajate andmebaas. Raamatukogu. Uuringud. Täiskasvanuhariduse foorumite materjalid.
- **Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliit** (www.ettk.ee).
Tööandjate organisatsioon. Seaduseelnõud. Kokkulepped. Rahvusvaheline koostöö.
- **Eesti Töötukassa** (www.tootukassa.ee).
Info töötuskindlustuse kohta. Teeb koostööd tööhõiveametitega.
- **Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon** (www.evea.ee).
Ettevõtlusalane koolitus, konsultatsioonid. Rahvusvahelised suhted. Koostööpakkumised.
- **Estonian Business School** (www.ebs.ee).
Vastuvõtuinfo. Karjääriteenistus. Rahvusvaheline osakond.
- **Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus** (www.eas.ee).
- **Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Regionaalarengu Agentuur** (www.erda.ee).
Ettevõtjate infovärv (www.aktiva.ee). Maakondlike ettevõtluskeskuste kontaktandmed. Ettevõtluse arendamisega seotud õigusaktid. Ettevõtluskoolitus. Infopäevad. Konsultatsioonid ettevõtluskeskustes. Regionaalprogrammid.
- **Haridus- ja Teadusministeerium** (www.hm.ee).
Seadusloome: info ettevalmistatavate seaduste ja seadusemuudatuste kohta. Haridusstatistika kogumine läbi seotud asutuste. Rahvusvaheline koostöö. Haridusalaste uuringute koordineerimine. Registrid.

- **Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus** (www.sekr.ee).

Eesti kutsehariduses ja tööhõives toimuvate muutuste jälgimine, analüüs ja selle informatsiooni visualiseerimine ning levitamine erinevatele sihtrühmadele. Ülevaade Eestis läbi viidud kutsehariduse ja tööhõive uuringutest.

- **Justiitsministeeriumi Registrikeskus** (www.eer.ee).

Äriühingute register tegevusalade ja regioonide lõikes. Õigusaktid. Statistika. Ettevõtjalase eestikeelse kirjanduse nimestik.

- **Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus** (www.kutsekoda.ee).

Rahvusliku kutsekvalifikatsiooni süsteemi loomine. Kutseregister. Kutsestandardid. Kutsetunnistused.

- **Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium** (www.mkm.ee).

Majandusülevaated Eesti kohta. Ettevõtlik Eesti. Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete arendamisele suunatud riiklik poliitika 2002 – 2006. Info erinevate majandusharude arengu kohta. Majandus- ja tööhõiveuuringute kokkuvõtted.

- **Poliitika-uuringute keskus Praxis** (www.praxis.ee).

Hariduse ja tööhõive alased uuringud.

- **Rahandusministeerium** (www.fin.ee).

Majandusülevaated. Majandusanalüüs ja -prognoosid. Arengukavad.

- **Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsiooni Keskus** (www.ekk.edu.ee).

Statistika riigieksamite tulemuste kohta: maakondade lõikes; erinevate õppeainete lõikes; koolide omandivormi järgi. Info lõpueksamite toimumise aegade kohta, eksamitele registreerumise kohta. Riigikeeleksamite info. Kirjastustegevus.

- **Sihtasutus Archimedes** (www.archimedes.ee).

Valmistab Eesti haridus- ja teadussüsteemi ja noorsoo-organisatsioone ette koostööks Euroopa Liidu struktuuridega, korraldab nende programmide rakendamist.

- **Socrates Eesti Büroo** (www.socrates.ee).

SA Archimedes struktuuriüksus, mis funktsioneerib eelkõige EL hariduskoostööprogrammi Socrates II rahvusliku büroona. Tegeleb koostööprojektidega, mis hõlmavad kooli-, kõrg- ja täiskasvanuharidust.

- **Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform** (www.sekr.ee) loodi 1995. aastal eesmärgiga koordineerida ja rakendada Euroopa Liidu koostööprogramme kutsehariduse ja tööturu vallas toetamaks Eesti inimvara arengut ning ettevalmistust Euroopa Liiduga integreerimiseks. Euroopa Liidu PHARE Programm. Euroopa Liidu tõukefondid. Leonardo da Vinci programm.

- **Sotsiaalministeerium** (www.sm.ee).

Seadusloome. Tööturustatistika. Tööturu-uuringud. Eesti Vabariigi tööhõive tegevuskavad. Lingid seotud asutuste kodulehekülgedele. ILO materjalid.

- **Statistikaamet** (www.stat.ee).

Valitsusasutus Rahandusministeeriumi valitsemisalas, mis korraldab riikliku statistika tootmist Eestis. Statistikaameti ülesanne on kajastada keskkonna, rahvastiku, sotsiaalvaldkonna ja majanduse seisundit erapooletu ning usaldusväärse statistikaga. Statistika väljaanded nii elektrooniliselt kui ka trükituna kõigi Eesti eluvaldkondade kohta.

- **Tallinna Pedagoogika ülikool** (www.tpu.ee).

Vastuvõtuinfo. Avatud ülikool.

- **TPÜ Haridusuuringute Instituut** (www.tpu.ee/hi/est/).

- **Tallinna Pedagoogikaülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaal-uuringute Instituut. TPÜ RASI** (www.iiss.ee).

Iga-aastane Inimarengu aruanne. Ülevaade teadustöödest.

- **Tallinna Tehnikaülikool** (www.ttu.ee).

Vastuvõtuinfo. Karjäärikeskus. Avatud ülikool. Eelõpe.

- **TTÜ Haridusuuringute Keskus** (www.haridusuuringud.ttu.ee/).

Uuringud lõpetanute kohta.

- **Tartu Ülikool** (www.ut.ee).

Vastuvõtuinfo. Karjäärikeskus. Avatud ülikool.

- **Haridussotsioloogia uurimisgrupp:** (jysn@psych.ut.ee)

TÜ uuring — ELga liitumise mõju palkadele ja tööjõu vabale liikumisele.

2000. aasta Tartu Ülikooli lõpetanute õpingute jätkumine ja karjääri algus. Tartu, 2001.

- **Tööinspeksioon** (www.ti.ee)

Riigiasutus, mis tegeleb töökeskkonna, tööohutuse, töötervishoiu probleemidega. Tegevusalaga seotud õigusaktide loetelu. Tööõnnetuste ja kutsehaiguste statistika.

- **Töötervishoiu Keskus** (www.ttk.ee).

Sotsiaalministeeriumi hallatav riigiasutus töötervishoiu ja tööohutuse seadusega määratud ülesannete täitmiseks. Ilmub ajakiri Eesti Töötervishoid (www.tervishoid.ee).

- **Tööturuamet** (www.tta.ee).

Korraldab **tööhõiveametite** tegevust, tööturuteenuste osutamist, töötute registreerimist, nendele riikliku abiraha ja ühekordsete toetuste maksmist. Tööturu-alane õigusinfo. Tööturustatistika kogumine, edastamine, interpreteerimine. Tööturu-uuringud. Eesti Vabariigi tööhõive tegevuskavad.

- **Vabaharidusliit** (www.vilmsi.ee).

VHL ühendab Eesti maakondades tegutsevaid koolituskeskusi, mis tegelevad valdavalt täiskasvanuhariduse ja täienduskoolitusega nii erialaselt kui ka üldarendavalt. Oluliseks peetakse sotsiaalsete ja kommunikatiivsete oskuste arendamist.

- **Välisministeerium** (www.vm.ee).

Info rahvusvaheliste organisatsioonide ja konventsioonide kohta.

Lõpetuseks

Mure infole juurdepääsu pärast on muutunud mureks nende infohulka toime tuleku pärast, millele meil on juurdepääs. Sellele tohutu infovoos kontrollimine on muutunud kriitiliseks probleemiks kogu maailmas. Tuntud infoühiskonna prognoosija Alvin Toffler on 1980. aastal öelnud: “Kirjaoskamatu aastal 2000 pole mitte see, kes ei suuda lugeda või kirjutada, vaid see, kes ei suuda õppida, ümber õppida ja uuesti õppida.”

Kutsekvalifikatsiooni tase	ISCO kv. tase	ISCO pearühm	HARIDUS
Algtase	I	9	
I	II	8-4	põhi, kesk-, kutsekesk
II	III	8-4	põhi, kesk, kutsekesk
III-IV	III	8-3	kesk, kutsekesk, rakend.kõrg
IV	III-IV	3-2	rakend.kõrg, kõrg
V	IV	1	kõrg

Alljärgnev on ISCO 88 eessõnast pärit kommentaar ISCO kvalifikatsioonitasemetele:

ISCO I tase vastab üldjuhul 6.–7. eluaastast algavale ja kuus aastat kestvale algharidusele. Mingit ametikoolitust see ei eelda.

ISCO II tase koosneb sisuliselt kahest osast. Neist esimene vastab tinglikult kuni kolm aastat kestvale koolitusele ning selle tulemusena omandatavale põhiharidusele. Teine vastab samuti kuni kolm aastat kestvale koolitusele ning selle tulemusena omandatavale kesk või kutseharidusele. Väljaõpe töökohal (õpipoisi staatus) ja/või praktika võib formaalõppe perioodis sisalduda, sellele lisanduda või mõnel juhul seda täielikult asendada mõlemas osas. Eesti oludes kuulub sellele tasemele ka põhihariduse baasil toimuva kutseõppe tulemusena omandatav kutseharidus.

ISCO III tasemele vastab tinglikult haridus, mille omandamist alustatakse üldjuhul 17 – 18 aastaselt (s.o. pärast (kutse)keskkooli/keskharidust) ja mille omandamine kestab kuni neli aastat ning mis ei lõpe kõrghariduse omandamisega. Seega jääb sellele tasemele vastav haridus keskhariduse ja kõrghariduse vahele.

ISCO IV tasemele vastab tinglikult haridus, mille omandamist alustatakse samuti üldjuhul 17–18-aastaselt, mis kestab kolm-neli või enam aastat ja vastab diplomi-, bakalaureuse-, magistri- või doktoriõppele ning mis lõpeb kõrghariduse diplomi või teaduskraadi omandamisega.

Oluline on rõhutada, et hariduse kaudu defineeritavad ISCO kvalifikatsioonitasemed on aluseks AMETITE klassifitseerimisele. See tähendab, et töötaja kvalifitseerimisel ühte või teise ISCO pearühma tuleb lähtuda töötaja poolt tehtava töö, st tema ametikoha poolt kvalifikatsioonile esitatavatest nõuetest, mitte sellest, millise kvalifikatsiooniga üks või teine töötaja tegelikult on. Seega, kui bioloogiadoktor töötab taara vastuvõtjana, siis kuulub ta 5. pearühma, mitte 2., ning kui kuueklassilise haridusega inimene töötab autosõiduõpetajana, siis kuulub ta 3. pearühma, mitte 9. jne.